

vi mäs KOR

Nr 1/2 1988
Pris: 25 kr
(befriad från moms)

Och jämt
skall hon för alla

VACKERT NIGA

När hon kom hem efter en tid som aupair i England sade hennes mamma:

— Å, det är bra, nu fattar du hur jag hade det när jag jobbade som hembiträde hos "fint folk"!

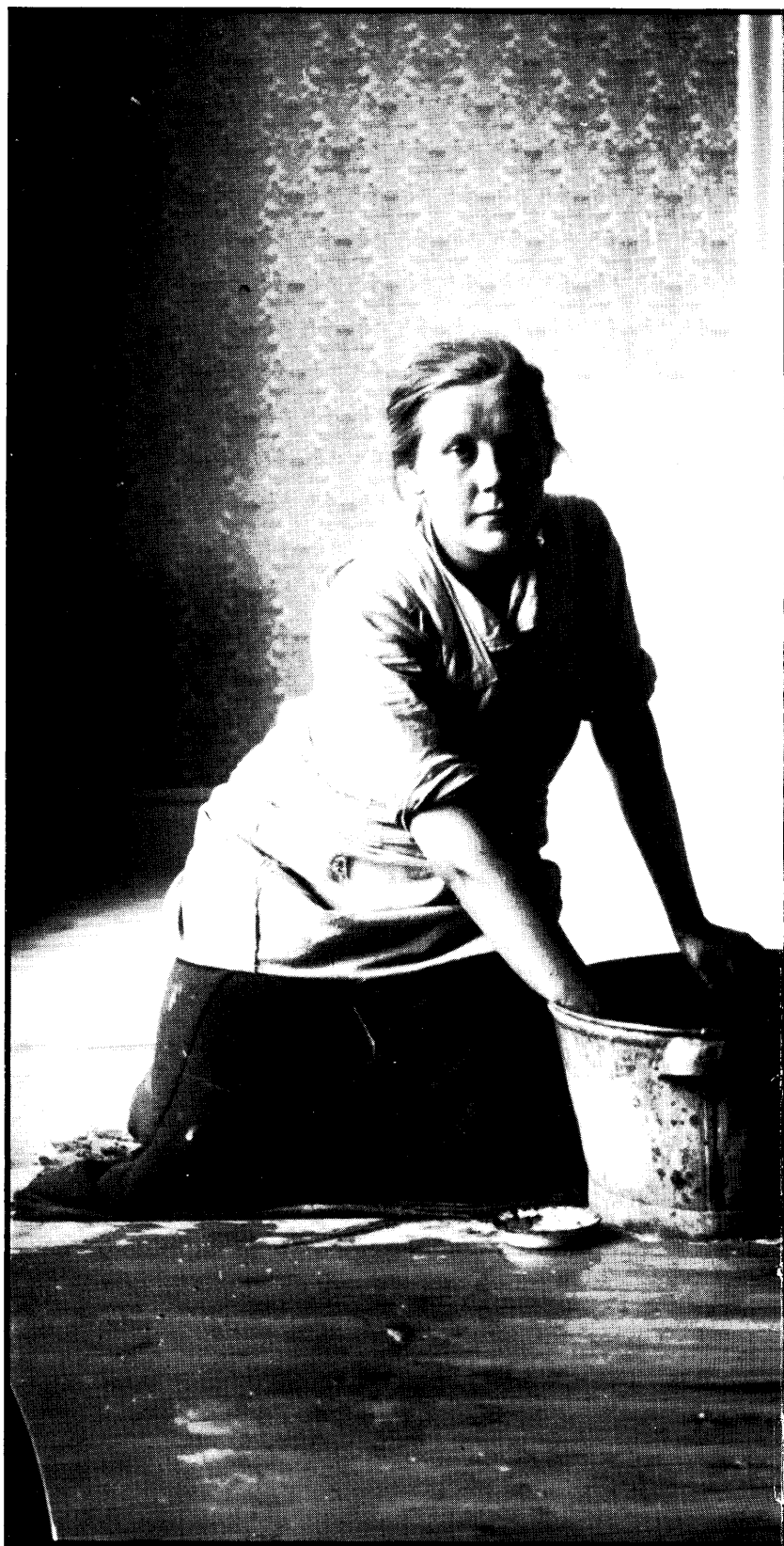
Jo, de hade upplevt samma sak. Samma ojämlika människosyn, samma förnedrande attityder, båda två. Fast det var decennier och hundratals mil mellan deras erfarenheter. En av dem i Sverige på 40-talet, den andra i England på 80-talet.

I många länder har "fint" folk fortfarande möjlighet att hålla sig med privat liten piga. Det öppnar vägen för tusentals unga, svenska kvinnor att varje år ge sig av hemifrån för att "tjäna".

I Sverige har facklig kamp och politisk utveckling gjort den kuvade och underdåniga pigrollen omöjlig. Arbetarklassens kvinnor arbetar idag istället i svenska folkets stora trygghet — den offentliga sektorn — och ger oss alla, oavsett klass och plånbok, livsviktig vård och omsorg. Det handlar inte längre om herrskap och tjänstefolk utan om människors verkliga behov.

Idag finns starka krafter som vill vrida utvecklingen bakåt. För att hindra detta måste vi, pigor, pigors döttrar och dotterdöttrar, känna till vår historia.

Varsågod!

VI MÄNSKOR utges av Svenska Kvinnors Vänsterförbund. Nr 1/2 1988. **POSTADRESS:** Barnängsgatan 23, 116 41 Stockholm tel: 08-40 90 65. **ANSVARIG UTGIVARE:** Lotta Schüllerqvist. **REDAKTÖR:** Ingela Lundholm. **PRENUMERATION:** 100 kr. Stödprenumeration 150 kr. Gåvoprenumeration 85 kr. **POSTGIRO:** 90 24-1. **VI MÄNSKOR** utkommer med 6 nr/år. **REDAKTIONSKOMMITTÉ:** Susanne Björkenheim, Eva Ekelöf, Mekki Karlsson, Hjördis Levin, Emma Maldonado, Lotta Schüllerqvist, Helene Thornblad. Redaktionen ansvarar endast för beställt material. **TRYCK:** Tryckeri AB Federativ, Stockholm 1988. **SÄTTNING:** Ordgruppen, Stockholm. **OMSLAGSBILD:** Ingela Lundholm.

BILD: JOHN ALINDER

GRETA

fick sova i

provrummet

Anledningen till att Greta inte ville läsa vidare var att det skulle en pojke i klassen göra, som var elak mot henne. Han slog och retade henne, och skrek "tjocka Maja". Men det var något hon inte sa till sin far. Till honom var man överhuvudtaget försiktig med vad man sa, för han hade ett hemskt humör.

— Låt Svea studera vidare istället, sa Greta försiktigt.

Svea var en yngre syster till Greta. Själv började hon istället lära sig sy. Hon gick på tillskärarkurs och praktiserade på ett damskrädderi i Gävle. Från början hade hon drömt om att bli lärarinna.

— Men jag läste "Hela världen" för ofta, säger Greta, det var en veckotidning på den tiden. Där var det noveller om ensamma skolföräldrar uppe i Norrland, som var rädda för mörkret och skogen. Det avskräckte mig.

Elsa Margareta Gustafsson, född Hillgren och hela livet kallad Greta. Idag bor hon med sin man Erik i en trerummare i Solna, norr om Stockholm. De är båda pensionerade sedan några år, och bor ensamma sedan barnen flyttat hemifrån. Sonen Bengt, som är byggnadsarbetare, flyttade för över 20 år sedan. Och idag bor han med sin familj i Solna. Dottern är jag, som skriver det här, och jag flyttade hemifrån i slutet av 1970-talet.

VILL BLI SÖMMERSKA

Greta är född och uppvuxen i Älvkarleby i norra Uppland. Hennes mamma Stina hade varit hembiträde och kokerska på stadshotellet innan hon gifte sig. Pappa Gustav, som varit snickare, blev så småningom byggmästare och paret fick fem barn. Flickor allihop.

— Vi hade det rätt så bra, pappa hade mycket jobb. Han byggde konsumaffärer och Folkets Hus och så där.

— Kan grannens pojke börja på läroverket, kan väl du?

Gretas pappa var besviken och förbannad. Men Greta ville inte läsa vidare, och hon hade sina skäl. Året var 1933 och Greta var femton år. Istället för att börja på läroverket, reste hon så småningom till Stockholm och blev hembiträde.

Ibland hjälpte Greta sin pappa att räkna ut lönerna till byggnadsarbetarna, hon skrev brev och skötte lite bokföring. Men när hon själv skulle välja yrke ville hon bli sömmerska.

— Farsan ville att jag skulle sitta hemma på kammar'n och sy åt folk i Älvkarleby. Men det ville inte jag.

Nej, Greta åkte iväg till Stockholm för att bli hembiträde. Hembiträden blev de flesta flickorna hemifrån i hennes ålder. Det var ett steg på vägen ut i arbetslivet eller in i äktenskapet. I Älvkarleby fanns inga arbeten, så arton år gammal tog

hon tåget mot Stockholm. På Centralen klev hon av tåget, och med resväskan i handen stegade hon iväg längs Vasagatan. Där fanns nämligen ett hotell mitt emot posten, som en familj från Älvkarleby hade. Där skulle hon få sova tills hon fick ett arbete.

— På det hotellet bodde alla flickor hemifrån som kom till Stockholm. Frun i huset hjälpte mig att söka en plats.

PIGGÖRA OCH KNAPPHÅL

Det tog inte så lång tid att få arbete. Hembiträden söktes flitigt på den tiden, och Greta hade tur och hamnade hos en skräddare.

— Han bodde på Regeringsgatan 99, ingång Jutas backe, säger Greta och det låter som om det vore i går, och inte över femtio år sedan, hon arbetade där.

— Han var borgare och skräddare, det var fint det. Men de hade sitt skrädderi i två rum och kokvrå. Gubben och kärringen sov i skräddarverkstan och jag i provrummet.

Skräddar'n, som Greta kallar honom, hade haft goda tider och många anställda, men i mitten på 30-talet blev tiderna kärevar.

— Han hade tre anställda och så mig. Jag sydde också, fällade upp kläder, sydde knapphål och gick ärenden.

Men huvudsakligen skötte hon hushållet åt familjen.

— Det var inte så mycket att göra, det var ju bara skräddar'n och hans fru. Men jag lagade all mat och städade, sådant som de hade pigan till. Dessutom skötte hon inköpen, och det är ett tillfälle hon minns särskilt väl. Det var inför skräddar'ns 60-årsdag.

— Då var jag tvungen att följa med honom till systemet, och jag höll på att skämmas ögonen ur mig. Dit gick inte unga flickor på den tiden. Skräddar'n

hade skarphatt och paletå och käpp. Jag fick gå två steg efter honom och fick bära flaskorna.

— Han var så tjock att han tog upp hela trottoaren, och jag var ju bara pigan hans.

På morgnarna låg herrskapet i sina sängar och Greta fick passa upp på dem. De drack kaffe varje morgon till sängs. Gubben hade onda ben och Greta skulle sköta om honom.

— Varje morgon skulle jag knåda gubbens ben och hålfötter, och sedan linda benen. Jag tog i så att han skrek,

syster till Stockholm, hon började som hembiträde i Rotebro.

— Men jag fick knappt hälsa på henne för skräddar'n, han förbjöd mig att stanna borta över natten. Han trodde väl att jag träffade killar, och ville skydda mig på så sätt.

SKRÄDDARN'S PIGA MED NY VINTERKAPPA

Varje dag gick Greta ärenden ner till Axel Johanssons herr- och damkonfektion på Östermalm. Alla kläder som skulle sys upp, sys in eller ändras på skickades till skräddar'n.

En dag på hösten hade Greta fått 100 kronor hemifrån för att köpa en vinterkappa. Hon gick ner till Axel Johanssons för de sålde kläder av bra kvalitet.

— De tog naturligtvis fram avbetalningspapperen till skräddarn's piga. Men jag sa: "Nä, tack, jag ska be att få köpa kontant". Det kändes fint, må du tro.

— Och jag var så fin i min bruna kappa sedan, med brun hatt och bruna stövletter!

Greta tyckte inte särskilt om skräddar'n eller hans fru, men de behandlade henne väl och försökte skydda henne mot världens alla faror. Hon minns när hon skulle tvätta fönster.

— Då satte gubben på mig en sele, för han var så rädd att jag skulle ramla ut. Gumman låg på sängen med händerna för ögonen och vågade inte titta. Jag bara skrattade.

När julen kom ville Greta resa hem till Älvkarleby, men hon fick inte ledigt. Utan satt i provrummet på Jutas backe och grät istället. Efter ett år hos skräddar'n hade hon fått nog. Hon sa upp sig och reste hem till Älvkarleby. Men vistelsen hemma blev kortvarig. Hon måste ju försörja sig, och varken hembiträden eller sömmerskor hade bra betalt. Greta åkte tillbaka till Stockholm och började som elev på bageri den här gången. Där fanns bättre möjligheter till försörjning.

— Men som elev hade man det dåligt ställt. Jag bodde inneboende i gamla Hagalund i Solna och arbetade på ett bageri i Vasalund. Jag hade inte ens råd med väckarklocka. En kompis fick cykla förbi mitt hus klockan fyra om morgnarna och kasta grus på fönstret så att jag skulle vakna.

Greta

HEMBITRÄDE,

välrek., erh. genast pl. i liten fam. Hög lön, eget rum, modern våning. T. ~~XXXX~~ eft. 10.

ORDENTLIG FLICKA

får plats i vänlig familj, Tel. ~~XXXX~~.

Hjälp till enklare hushållsgörom.

önskas 3 t. dagl. 8.45—11.45. Sökes 7—8 e. m. Lidholm, Tulegatan 27.

YNGRE LANDSFLICKA, ordentl., frisk och stark, får plats gen. som husmors hjälp Sv. till "16 à 17 snarast". St.-T. Odengatan 91.

16-17 års

landsflicka, barnkär, får plats. 2 pers. 3 års gosse. ~~XXXX~~. Ej eget rum.

DIATSSÖKANDE

"Lediga platser" ur *Stockholms-tidningen*
i oktober 1937

jag var så förbannad på honom. Jag tyckte han var så äcklig med sina lindor, så det vet du inte.

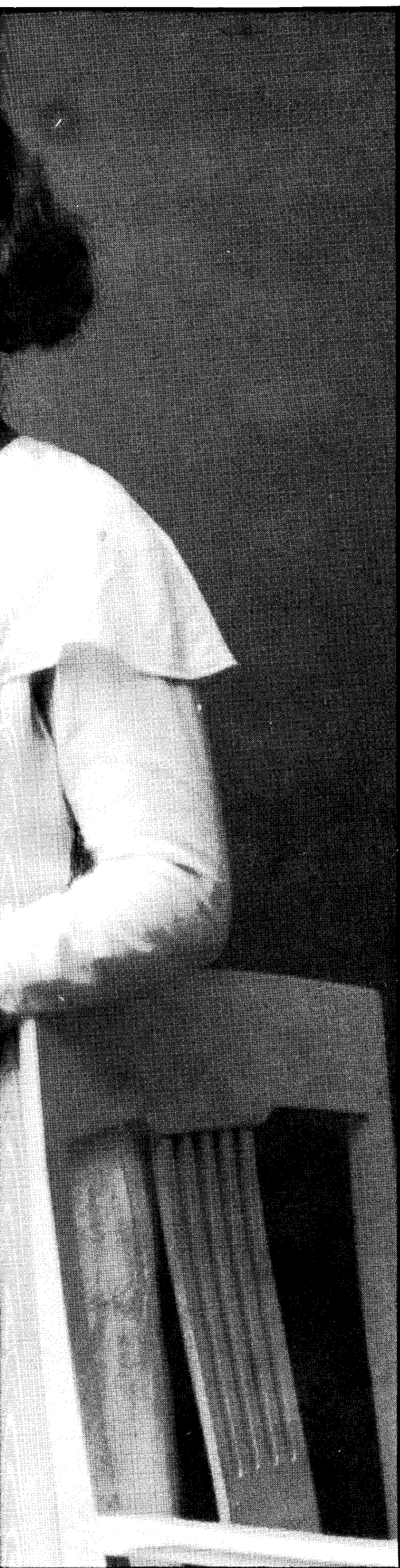
— Många gånger tänkte jag att jag skulle nog få mitt straff för att jag var elak mot honom.

Hon tittar på sina egna ben, som varit onda sedan över 30 år tillbaka. Två utslitna höfter, onda knän och svullna fotleder. En misslyckad höftoperation har hon gått igenom och är därför utan höftkula i vänster höft.

— Nog fick jag mitt straff alltid.

De flesta som är utan höftkula sitter i rullstol, men inte Greta. Med två starka armar och en vilja av stål klarar hon att gå. Hon har till och med kastat kryckorna, som hon fick efter operationen, och går nu med vanliga käppar.

Greta arbetade varje dag hos skräddar'n, hade bara en eftermiddag ledig i veckan. För det fick hon 35 kronor i månaden. Snart flyttade hennes äldre

Gustavsson som fjortonåring och konfirmand

Men så småningom blev hon bagerska och efter nästan tio år i yrket öppnade hon eget hembageri på Kungsholmen i Stockholm, Fridhemsbageriet. Från början hade hon inga planer på att öppna eget, men hon tyckte hon var tvungen.

— Jag hade gift mig med Erik 1945, jag tror det var på hösten. Och året därpå fick jag Bengt. När han var riktigt liten var jag hemma, och jag tyckte Erik var så snål med matpengarna. Jag fick bara 20 kronor i veckan, och det var inte mycket.

SÄLJER BRÖD I EGET BAGERI

— Ska fan gå och be honom om pengar hela livet, tänkte jag, och så köpte jag ett hembageri. Jag lånade 15 000 och pappa var borgenär. Visst var det en risk, men jag trodde nog det skulle gå vägen.

Och det gjorde det också.

I ett kvarts sekel bakade hon och sålde sitt bröd på Fridhemsgatan 68.

Och en dag, många år efter att Greta slutat som hembiträde, ringde det en herre till bageriet.

— Träffas fru Greta, född Hillgren?

Det var skräddar'n. Hans hustru var död och han bodde i borgerskapets hus för ensamstående män på Brännkyrkagatan, på Söder.

— Jag var där och hälsade på honom,

han blev så glad. Jag tog lite bröd med mig.

Precis på dagen 25 år efter att Greta öppnade bageriet var det dags att stänga igen butiken.

— Det kändes vemodigt, men min kropp var slut. Jag orkade inte mer. Det var 25 roliga år, det var det. Sista veckan hade vi öppet hus och bjöd alla på kaffe och bullar.

Och fortfarande, som pensionär, bakar hon regelbundet. Ugnen går varm hemma i lägenheten i Solna, och släkt och vänner förses med bullar. När jag är hemma är det storbak. Hon tar ut en plåt ur ugnen, tittar på de gyllenbruna längderna och säger:

— Är de inte vackra?

De gamla takterna sitter i. Bullarna och tårtorna är rena konstverken.

STÄDAR INNAN HEMSAMARITEN KOMMER

Idag har Greta och Erik hemhjälp. En hemsamarit kommer två gånger i veckan. Hon vet att hon har rätt att få hjälp i hemmet, men som för så många andra är det förknippat med någon slags skuldbelagd tacksamhet. Hon är van att arbeta och göra rätt för sig, vill helst klara allt själv. Jag vet också att hon försöker städa så mycket som möjligt själv, *innan* hemsamariten kommer.

— Ja, jag vill inte hon ska se röran härhemma!

Den hemsamarit hon har nu tycker hon väldigt mycket om.

— Så länge jag får ha Mona är jag glad. Hon är fantastisk.

Greta har arbetat hårt hela livet. Under 25 års tid gick hon upp klockan fyra om morgnarna och kom inte hem förrän vid åttatiden på kvällarna. Sådant sliter. Och det har varit svårt att ställa om sig, att plötsligt inte orka. Att vara beroende av andra.

— Ja, det är jobbigt.

Greta tittar ner på sina fötter, på sina skor. Den ena skon har en rejäl upphöjning, ena benet är kortare efter operationen. Greta hatar den där extra klacken.

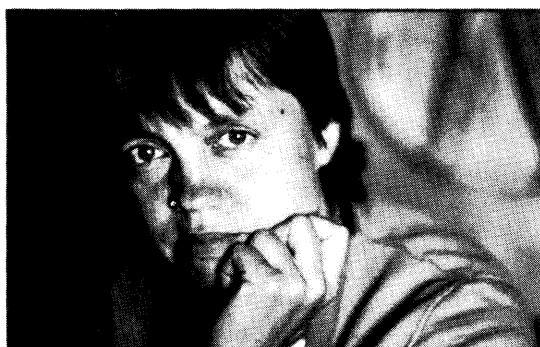
— Det är jävligt jobbigt när man inte längre når åt sina fötter. □

KERSTIN GUSTAVSSON

Inger Lundholm tillsammans med

INGER

tvättade för hand i badkaret

Ikke tänka, bara blint lyda.

Så är det att vara hembiträde menar Inger Lundholm. Och hon vet vad hon talar om efter nästan fem år som hembiträde på 1950-talet.

— Ibland undrar jag varför jag inte sökte jobb på fabrik istället. Det var bortkastade år. Men man trodde väl inte man dög till något annat.

BILD: INGELA LUNDHOLM

hennes man och de två yngsta pojkarna

Inger är född och uppvuxen i Jumkil, utanför Uppsala. Hennes pappa var tegelbruksarbetare och mamman var hembiträde hon också, innan hon fick barn. Inger bor idag med sin familj i det lilla samhället Åland, bara en mil från Jumkil. De bor på landet, med höns, en gås och jordbruk. Huset de bor i har de byggt själva, de har till och med fällt träden som huset är byggt av.

Familjen består av man och fyra barn. Den äldsta dotter är utflugen men Mikael, 18, bor hemma än. De yngsta pojkarna, 8 och 9 år gamla, bor också hemma. De tillhör familjen sedan några år tillbaka, Inger arbetar idag som familjehemsförälder.

Inger var näst äldst av en syskonskara på fem. Hon gick sju år i folkskolan, och sedan var det bara ut och söka jobb. Det var något självklart, fast hon bara var fjorton år.

— Arbetarungarna skulle klara sig själva. Så var det.

Genom en grannfru fick Inger sitt första jobb. En familj i Uppsala-näs, där grannfrun städade, behövde ett hembiträde.

— Så jag packade väskan. Det tyck-

te man var spännande, vet du, att komma iväg hemifrån.

Men hos familjen var det inte så spännande längre. Kvinnan i familjen hade haft flera missfall, och karl'n gjorde ingenting hemma. Därför skulle Inger sköta hushållet.

— Hon var talpedagog, och han var professor på Ulltuna. Kanske var han agronom, men jag tyckte det var något förfärligt fint då.

Det var en riktig överklassfamilj, och de behandlade Inger som tjänstefolket ofta behandlades. Utan respekt. Familjens grannar kom in ibland på té, och de hade en dotter som var jämnårig med Inger.

— När de satt och drack té fick jag stå och stryka lakan. Jag var van vid att man hjälptes åt med arbetet, men dottern bara satt där medan jag arbetade.

HELIST BEBISAR

Inger fick hemlängtan. Hon längtade efter kompisarna. Efter några veckor spelade hon sjuk, så sjuk att hon måste sluta arbeta och familjen skjutsade henne in till Uppsala. Därifrån tog hon busen hem.

— Mamma blev inte arg, hon förstod nog. Så fort jag kom hem sprang jag ut och lekte kurragömma med kompisarna.

Inger fick 20 kronor för den tid hon hade arbetat hos familjen. Lönen hade de inte gjort upp innan hon började.

— Mamma tyckte väl att man skulle se om jag dög något till först.

Det dröjde inte länge förrän mamma tog med sig Inger till arbetsförmedlingen för att skaffa dottern ett nytt jobb. Som hembiträde, naturligtvis.

Inger kom till en läkarfamilj inne i Uppsala. Mamma hade varit med när hon sökte jobbet, hon var noga med att dottern skulle komma till ett bra ställe.

— Jag ville att de skulle ha barn, det var det viktigaste för mig. Helst bebisar, men de halvstora barnen fick man ta med på köpet.

Hos läkarfamiljen arbetade hon sex dagar i veckan, men hon slutade tidigare på lördagar.

— Jag fick inte sitta och äta vid samma bord som dem. De pratade inte med en, man fick order. Men jag kände min plats.

Så Inger åt med barnen i köket, och la dem innan hon gick hem om kvällarna. På morgonen kom hon vid halvåttatiden. Det var hon som väckte barnen och tog hand om dem. Innan hon lagade frukost till hela familjen.

— Det konstiga var att de inte brydde sig särskilt om barnen. Jag undrade ofta, och särskilt efteråt, hur det gick för ungarna. De for väl illa ibland, inte hade jag någon förståelse för deras nycker. Så var det hos de flesta familjerna där jag arbetade. Och de var utbildade människor, lärare, läkare, journalister.

Läkarfrun tog med sig Inger på sina tébjudningar. För då kunde Inger passa även väninnornas barn.

BAGERSKA

får plats, ev. deltidstjänst. Tel. XXXX

Pålitligt hembiträde

får plats i 3-barnsfamilj. Rum finnes. Svar till fru Nyman, tel. XXXX kl. 8.30—16.

FLICKA

erb. goda förmåner i ung familj m. 7 mån. baby. Snarast. Tel. XXXX

ÖDRYHUS

"Lediga platser" ur Uppsala Nya Tidning i november 1956

— Jag såg dem sitta där och dricka té bakom glasörrarna. Självt var jag i barnkammaren med ungarna.

BILLIGT MED HEMBITRÄDEN

Den 4 april 1957 började Inger hos familjen Trepp. Där åt alla tillsammans om kvällarna, och de lyssnade på vad Inger hade att säga.

— Det var fantastiska människor. Där var sonen viktigast, viktigare än städningen. Dessutom arbetade mannen och kvinnan lika mycket i hushållet, det var något nytt för mig.

— Jag tyckte det var en bra familj. När fru Trepp blev gravid igen fick Inger sluta. Men hon fick snart nytt jobb.

— Jag kom till en familj där kvinnan var affärsbiträde. Mannen hade arbete

i Stockholm. Det var ingen överklassfamilj, men arbetskraften var så billig att nästan vem som helst kunde anställa ett hembiträde på den tiden. Från den familjen fick Inger ett fint betyg. Kvinnan skrev att Inger hade arbetat som barnsköterska, fast det inte var riktigt sant.

— Hon trodde jag kunde få bättre jobb på så sätt, hon ville hjälpa sina egna. Hon tyckte väl att skulle jag gå och damma, så skulle jag damma finare prydnadssaker än hennes.

I nästa familj var situationen en annan. Där var kvinnan en vanlig arbetarkvinna, som kommit upp sig och blivit sekreterare.

— Hon gjorde allt för att leva upp till rollen som societetskärning, säger Inger. Hon ville inte förstöra sina fingrar, eller nagellacket, så hon satte mig att tvätta bomullsklänningar och underkläder för hand med tvättbräda i badkaret. Jobbigt var det.

Första tiden bodde Inger på en madrass i stora rummet, som hon bäddade fram om kvällarna. Men så flyttade familjen och då fick hon egen garderob och egen dyscha att sova i. Dessutom fick hon löneförhöjning, en liten summa pengar svart varje månad.

— Det hade jag ingen aning om vad det var, det hade mina föräldrar aldrig talat om. Men det var något väldigt fint, det förstod jag.

SNOR EN BULLE

Mannen i familjen var konditor. Huset var alltid fullt med bullar och kakor, och en dag tog Inger en bulle.

— Jag dukade upp en riktig fika åt mig själv en eftermiddag, men efteråt blev det ett jåkla liv. De räknade bullarna, och en fattades.

— Jag tog aldrig någonting annars, bara någon kaka sådär. Aldrig något annat, aldrig.

Inger sa till slut upp sig hos konditorn med fru. Hon hade träffat en kille, Arne, och hon ville börja studera. Hon hade hört talas om Källgårdens lanthushållsskola, som låg lite utanför Uppsala. Hon fick studiebidrag för att kunna börja läsa, under studietiden bodde man på internat. Lanthushållsskolan innehöll praktiska och teoretiska kunskaper i allt från bakning, vävning och sömnad till

hälsolära, husdjurslära och trädgårdslära.

— Jag pluggade inte särskilt hårt, men det var roligt att gå i skolan. Vi var bara tjejer och vi gick ut och roade oss tillsammans. Jag störttrivdes, som hembiträde hade jag varit rätt ensam.

Efter skolan tog Inger arbete som hembiträde igen. Men nu kände hon sig starkare, visste och kunde mer. Hon tog anställning hos en familj, som man sa var väldigt svåra.

UTSKÄLLD OCH UTAN SLUTBETYG

— Jag tog det som en utmaning. Jag skulle nog klara av dem.

Inger var hos familjen i nästan ett år och dammsög under det året varje dag. När hon slutade blev hon utskälld, eftersom familjens son var otröstlig. Hon fick inte ens något slutbetyg.

— Jag slutade för att Arne och jag fick ett jobb i Norrland. Vi jobbade med så kallade försöksrutor, och kollade hur det växte på åkrarna. Vi arbetade under Ulltuna.

De gav sig iväg norrut. Bodde i tält och levde billigt.

— Det var ett äventyr.

1964 fick Inger och Arne en dotter, Ingela. Vid den här tiden hade Inger slutat arbeta som hembiträde. En period arbetade hon på Pharmacia, vid löpande bandet.

— Där tjänade jag mycket mer än som hembiträde. Det var ett stort lyft.

När Ingela var sex år kunde Inger och Arne förverkliga en dröm. De köpte en riktig bondgård i Åland.

— Jag hade alltid velat bli bonde, säger Inger. När fröken i skolan frågade vad jag ville bli när jag blev stor svarade jag bonde. Fröken sa att det kunde jag inte bli, jag var ju flicka.

Men hon arbetade flera år i jordbruket. Vid sidan om traktorn skötte hon hemmet, som kvinnor brukar.

— Men jag tröttnade på marktjänstgöringen efter tio år. Jag ville göra något annat. Vi arbetade jämt min man och jag. Jämt.

Hennes dotter Ingela var tio år när Inger började studera. Hon läste in grundskolan på komvux.

— Ingela var väldigt duktig i skolan, jag kunde inte hjälpa henne. Jag kände

ett väldigt underläge. Det var hon som uppmuntrade mig att börja studera, fast hon bara var tio år.

De två och ett halvt åren i komvux kallar Inger för "den roligaste tiden i mitt liv." Så efter komvux sökte Inger in på förskoleseminariet. Hon hade ju erfarenheter av barn och älskade att arbeta med dem.

— Jag kom in direkt, men det var inte så roligt som jag hade föreställt mig. Det var så mycket diskussioner, det passade inte mig riktigt. Jag hörde inte hemma där riktigt.

Men hon läste 100 poäng utan problem.

Inger valde att arbeta som familjehemsförälder. Just nu har hon två små killar, som båda har en trasig och trasslig uppväxt. Men Inger har tålamod och kärlek så att det räcker. En av pojkarna har problem med läsningen, och Inger minns från skolan hur det kan vara när orden och bokstäverna inte vill hålla sig på plats. Men hon vet också hur man lurar bokstäverna, ger orden en bild så att de står där de ska.

— Vi målar bilder av orden, då minns man. På det sättet har jag själv på egen hand lärt mig att stava riktigt. Bilder är viktiga för Inger, och har all-

BILD: INGER LUNDHOLM

Inger (på g

tid varit. Ända sedan tonåren har hon fotograferat. Hennes första kamera var en lådkamera och hon framkallade och kopierade själv. Hon visar mig ett av alla sina album. Bilderna visar en söt, lite uppnäst tjej på 50-talet. Under varje fotografi står det prydligt skrivet vem eller vilka det är, var och när.

FANTASTISK FANTASI

Idag arbetar hennes dotter som fotograf, Ingers hobby blev Ingelas yrke. Och det är Ingela som tar bilderna till det här reportaget.

Själv fotograferar Inger fortfarande men arbetar ännu mer med video. Hon och hennes två små pojkar håller på att göra en film tillsammans.

— De har så mycket att berätta. Och en fantastisk fantasi.

När pojkarna blir större vill Inger börja studera igen. Hon tyckte det var så roligt.

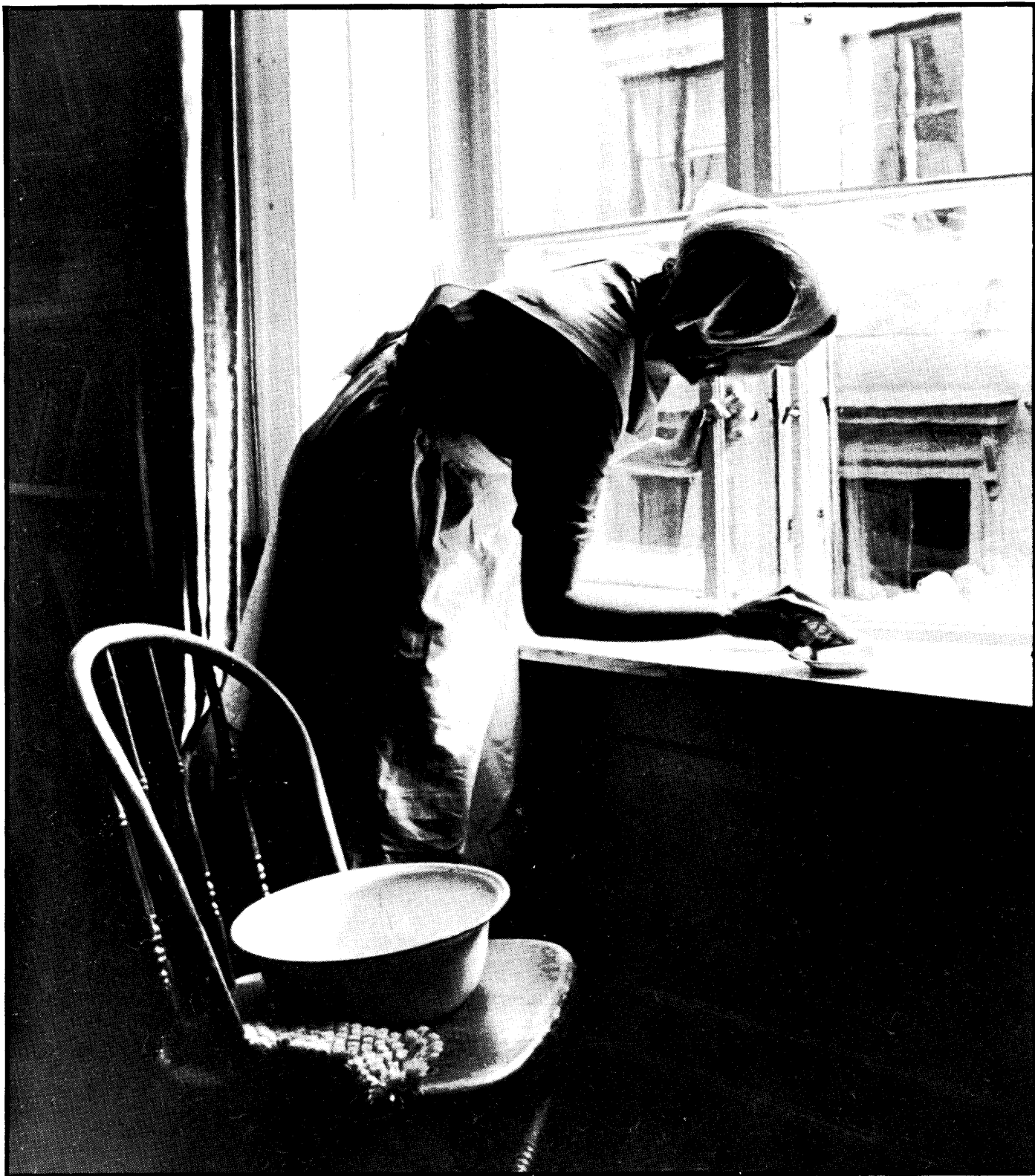
— Jag skulle vilja läsa om Waldorfpedagogiken, men där är föreläsningarna oftast på engelska. Så jag får väl börja läsa engelska i så fall. □

KERSTIN GUSTAVSSON

(olvet till höger) hemma på besök i Jumkil hos mamma, pappa och syskon 1957

RAKA BESKED

Ur Husmodern 1942

Vilka är de frågor som husmödrar och hembiträden just nu diskuterar som mest?

Att döma av en liten marknadsundersökning som Husmodern låtit en statistisk byrå ta hand om är det framför allt tre problem som de två kategorierna grubblar över. Det första tvisteämnet gäller i vilken utsträckning ett hembitråde skall anses skyldigt att stanna inne på kvällarna i familjer med småbarn, det andra brännbara ämnet gäller hembiträdets manliga vänner och deras besök i hemmet och som god trea ligger frågan om vem som skall ha hand om hemhjälpens kaffekuponger, husmor eller hembitråde.

Vi har ställt en rad frågor till 100 husmödrar och 100 hembiträden och de skiftande svaren visar hur det övervägande antalet ställer sig till problemen.

Skall hembiträdet tituleras »fröken» eller med förnamn?

För att nu först låta siffrorna tala så tycker 51 husmödrar att det är trevligast att använda Stina, Brita osv. under det att de 49 återstående röstar på »fröken». Ganska jämnt alltså.

Men när man frågar hembiträdena samma sak så visar det sig att majoriteten hellre vill kallas fröken, 64 av de 100 tillfrågade med andra ord. Bara 36 vill hellre höra sitt namn. Det verkar överhuvudtaget som om husmödrarna vill göra en bestämd skillnad mellan de yngre hembiträdena under 25 år, vilka de helst vill kalla vid förnamn under det att de villigt medger att flickorna över 25 hellre bör tituleras med fröken.

En sak som nästan alla hembiträden skyndade sig att påpeka i det sammanhanget var att de absolut inte tyckte om när familjens gäster kallar dem vid förnamn!

Och varför frågar många av hembiträdena skall vi behöva kalla husets unga dotter för fröken när hon utan vidare kallar oss med bara namnet?

En annan sak är det när det finns småbarn i familjen, säger flera hembiträden, då är det mycket roligare att bli tilltalad med namnet. Det blir hemtrevligare och intimare på det sättet och man kan ju inte vara så inskränkt att man fordrar att ett litet barn skall komma dragande med ett »fröken».

Bör det vara hembiträdets odisputabla rättighet att ta upp sin manliga vän på rummet?

Det anmärkningsvärda är att långt ifrån alla hembiträden anser det. 40 på 100 tycker det inte. 79 husmödrar sva-

rar också nej. Men de övriga 21 motiverar sitt ja med att hon naturligtvis har självklar rätt att göra det. Det är ju också hennes hem, och det är mycket trevligare att hon tar emot sina manliga vänner i hemmet än att hon är alltför mycket ute om kvällarna så att det blir sent. Förutsatt att hennes gäster går redan vid 11-tiden. (—)

Bör det heldagsanställda hembiträdets alla kaffekuponger förvaltas av husmor?

Det är med en viss hetta som både husmödrar och hembiträden kastar sig i den diskussionen, så ämnet är tydligen ganska brännbart. Emellertid blir det övervägande ja på den frågan från båda kategorierna.

Ja säger 72 husmödrar och 59 hembiträden, nej säger 28 husmödrar och 41 hembiträden. På många håll visar det sig att hembiträdet klagat därför att hon ansett att hon fått för litet kaffe, husmor har då vanligen löst det så att hon låtit hembiträdet ta hand om sitt kaffe själv och alltså inte delat kaffetåren med den övriga familjen.

Många hembiträden har på det sättet upptäckt att kafferansonen faktiskt var svårare att få att räcka till än vad de tänkt sig, även om man får förvalta sin ranson själv. Och sen har man tyckt att det var mest praktiskt att husmor tar hand om kaffet.

Men när det gäller cigarettkuponger som får utbytas mot kaffe är många, både husmödrar och hembiträden eniga om att just den ransonen bör hembiträdet få ha alldeles för sig själv, för att ev. bjuda sina gäster på det eller ta med den till föräldrahemmet.

Låter ni hembiträdet i viss mån få disponera hushållets kakförråd för sina gäster?

Är ni van vid att få disponera hushållets kaffebröd o.s.v.?

Det är tydligen en sak som är mycket olika i olika familjer. Mer än hälften av husmödrarna, närmare bestämt 57 svarar att visst ska hembiträdet få det, 68 av de tillfrågade hembiträdena medger att de är vana vid att få bjuda sina gäster ibland på en liten traktering i någon form, kanske frukt, kanske något annat som finns i huset.

Ett ganska vanligt svar var »här i huset har vi aldrig några kakor nu för tiden, men det finns ju annat som man får bjuda på». En del husmödrar klagade över att de hur gärna de än ville inte vågade lämna kakburkarna tillgängliga, då gick hemhjälpen och åt upp dem

under arbetstid. Men betydligt flera av de tillfrågade husmödrarna medgav att hemhjälpen naturligtvis hade rätt att bjuda på det hon ville, hon skulle ju känna sig precis som hemma. Och gäster hade hon ju ändå inte så ofta.

Är det hembiträdets rätt att få gå ut varje kväll även i familjer med småbarn?

Den frågan känner vi igen från otaliga inlägg i Husmodern, förtvivlade mammor som klagar över att de inte vet hur de ska klara sig med barnen. Och förbittrade hembiträden som i sin tur finner det orättvist att de ska vara tvungna att sitta inne och passa småttingarna medan familjen är ute och roar sig.

Men när det kommer till kritan visar det sig att hembiträdena själva i sina svar anser att de visst ha skyldighet att vara inne då och då på kvällarna för barnens skull. 53 hembiträden svarar att de naturligtvis bör vara lediga varje kväll, men nästan lika många av de 47 återstående har motsatt mening. Av de tillfrågade husmödrarna är 16 stycken generösa nog att vilja ge henne ledigt varje kväll, men det verkar som om det svaret tillkommit utan tidigare överläggning, kanske beroende på att de själva inte har småbarn att tänka på.

84 husmödrar svarar med ett rungade nej. Varför ska inte en mor och husmor kunna fordra att få vara ledig någon kväll också undrar många.

Är det hembiträdets skyldighet att följa med till landet på sommaren?

Följer ni gärna med till landet på sommaren?

På den frågan kommer nästan övervägande ja från husmödrarna sida, 80 på 100 anser att eftersom hon är anställd så bör hon utan knot finna sig att byta vistelseort kort tid på året. Det visar sig ju ändå alltid att hon snart får vänner på det nya stället, blir lätt du och bekant med hembiträdet i grannvillan o.s.v.

Men flickorna har en helt annan mening. Inte mindre än 64 av de 100 anser att det är ett syndastraff att behöva flytta med familjen ut på landet och sedan som någon motiverade sitt avslag med »knoga i flera månader medan familjen bara latar sig». (Det verkar som hon totalt glömde räkna med att hon också har sin semester!) Vanligaste motiveringen till att de inte tycker om landsvistelsen är att fästmannen i stan »blir så ensam».

Men 36 av de tillfrågade reser gärna till landet, de finner det bra mycket skönare än att vara tvungen att gå kvar i stan hela sommaren. □

Michelle har en katt

TEXT: KAJSA OHLSSON

BILD: CHRISTINA ALVNER

— **B**ång sjoor, sa jag.
Sen blev jag tyst. Ett kort, smärtsamt ögonblick insåg jag att jag nästan inte kunde någon franska. Det enda som satt i min skalle var fraser som "Michelle har en katt", "bilen är gul" och annat som var av mycket begränsad nytta. I stället drog jag upp mungiporna i ett slags stelt halvleende som skulle sitta klistrat i mitt ansikte under större delen av min aupair-sommar i Frankrike.

Förstår man inte, så ler man. Vet man inte vad man ska säga, kan man också le. I brist på annat.

Sju par barnaögon och Madames kritiska blick granskade mig och jag försökte att inte känna mig som Maria i "Sound of Music". Minsta barnet var sex, den äldsta var tolv och själv hade jag just fyllt sexton. Det var inte Madames egna barn, de bodde hos henne över sommaren i ett hus i Normandie medan deras föräldrar jobbade i Paris. Jag skulle ta hand om barnen och inte ens tänka på att befatta mig med det franska köket, förklarade Madame medan hon visade mig uppför trappan till mitt lilla vindsrum.

Madame behandlade mig vänligt men overseende, som om jag vore halvidiot, för att jag pratade så dålig franska. Barnen trodde också att jag var mindre vetande. Så fort någon talade till mig spärrade de upp ögonen och artikulerade så munnen höll på att gå ur led. Det var lektion nummer ett, att vänja sig vid att tilltalas som en imbecill vilde.

Första arbetsdagen tyckte Madame att jag skulle ta barnen till stranden så de fick leka fritt. Efter en halvtimme hade jag hittat badbollarna (vad heter det på franska), handdukarna (hur säger man det?), badbyxor (hur uttalas det?) och leksakerna (äh, peka i stället). Innan vi hade kommit över gatan hade Bruno som var äldst lyckats reta sin lillasyster Sophie så hon började gråta, vilket alla började mobba henne för och då skrek hon sig blå-lila i ansiktet och jag pep de enda ord jag kunde komma på: "Sluta! Sluta!"

Madame kom rusande nedför trappan och daskade Bruno hårt i ändan, tog någon i örat och gjorde ett hotfullt svep med sopen över huvudena på de andra och skrek så

mina trumhinnor vibrerade länge. Det var lektion nummer två, fransk barnuppfostran: Skrik så du överröstar barnen.

Väl nere på stranden fick jag lektion nummer tre. Knappt hann jag sätta ner korgen förrän alla sju barn försvann spårlöst åt olika håll. Den enda som var kvar var Bruno, tolvåringen, som hade blivit djupt förälskad i mig och följde mig med ögonen fulla av trånad och beundran.

Det är omöjligt att leta efter sex barn samtidigt. Jag gav upp och satte mig med huvudet i händerna, illamående av oro. Säkert simmade Jacques vid det här laget rakt ut i havet i ett försök att nå England, medan Sophie antagligen höll på att bli antastad av någon pervers man som gav henne godis och sa följ med lilla flicka och Regis höll säkert på att stjäla någon familjs lunch och Aude blev biten av en ilsken tax och. . .

Tills jag kom på snilleblixten, lyfte huvudet och skrek: "Mat! Mat!" så högt jag orkade. Inom en halv minut var hela skaran samlad. Lektion nummer fyra: Mat är en utmärkt muta.

— Har de inte varit snälla? Madame lyssnade till mina släpande steg i trappan. Hon tittade på Bruno.

— Femtio kottar, sa hon snabbt.

Femti kottar? Han suckade djupt, gick upp bland träden bakom huset. En stund senare kom han med en kartong full med kottar. Madame räknade dem och skickade upp honom i skogen igen. Då förstod jag att de femti kottarna handlade om fransk pedagogik. När barnen varit dumma fick de som straff gå upp i skogen och fylla en låda med 50 kottar.

Vid det här laget hade de gjort ett litet förråd av kottar bakom ett träd, så de behövde inte gå runt och leta efter dem fast det hade Madame ingen aning om. Uppfostringsmetoden var fånig, men inte skrämmande och plågsam som det allra värsta straffet: Att bli inlåst i vinkällaren.

Där var det mörkt, fuktigt och kallt. En massa konstiga ljud hördes från hörnen. En halvtimme i vinkällaren var tillräckligt för att göra barnen lamslagna av skräck. De kom

Ordet *au pair* kommer från franska och betyder — ironiskt nog — "på lika villkor".

Med det menas ett ömsesidigt utbyte, till exempel att ta anställning i familj för kost, logi och låg lön i ett annat land för att få tillfälle att lära sig språket.

ut tysta och bleka med ögon stora som tallrikar, och det var nästan alltid Regis, min favorit, som blev inlåst för att han busade för mycket.

När frågan "har de varit snälla?" kom svarade jag alltid ja i fortsättningen. Jag ville inte bli skulden till att någon skulle låsas in i vinkällaren. Och barnen drog nytta av det.

Lektion nummer fyra: Man behöver inte ställa upp på vidriga uppfostringsmetoder, men då får man tåla att barnen kör med en lite grann.

Några andra än barnen och Madame umgicks jag inte med. Jag var alldeles för trött efter arbetsdagen för att gå

ut och promenera vid stranden som alla andra turister. Jag hade kastat många suktande blickar efter en kille som brukade spela tennis intill huset men jag vågade aldrig prata med honom. Vad skulle jag säga?

Jag hade i och för sig lärt mig säga mer än "Michelle har en katt". Men min vokabulär hade utökats med korta order: "Följ med här" "Nej, du får ingen glass" och "Nu är det dags att gå hem".

Och så fick jag min femte lektion: Vill man lära sig behärska ett språk, ska man inte arbeta som *aupair*. □

Arbetsamma, duktiga, punktliga
och renliga. Det ryktet har
svenska aupairflickor.
Därför är de mycket populära.

STS: Flickorna vill vara till lags

Aupairförmedlingarna i Sverige har inga svårigheter att hitta jobb för svenskor i England. Det är mycket lättare för en svenska att få jobb än för en spanska eller italienska.

Det säger Elsa Lundström på STS aupairförmedling i Göteborg som skickar i väg ett par hundra flickor om året till England. De stannar ett halvår eller tio månader. Fyra-fem stycken återvänder till Sverige redan efter några veckor för att de inte trivs.

Anledningen till att det finns aupairförmedlingar i Sverige är att det är olagligt för engelska förmedlingar att jobba här. De svenska agenturerna är bara en förbindelselänk till England, där det finns en mängd aupairförmedlingar.

GARANTERAR EN LEDIG DAG

Familjer som söker flickor genom en agentur måste uppfylla några grundläggande krav, till exempel ska flickorna garanteras en ledig dag i veckan. Dessutom ska de "ha tid att gå i skolan" vilket innebär några fria eftermiddagar. Några kvällar i veckan ska flickorna vara beredda att sitta barnvakt. Lönen är ungefär 200-250 kronor i veckan. Uppsägningstiden ska vara en eller två veckor.

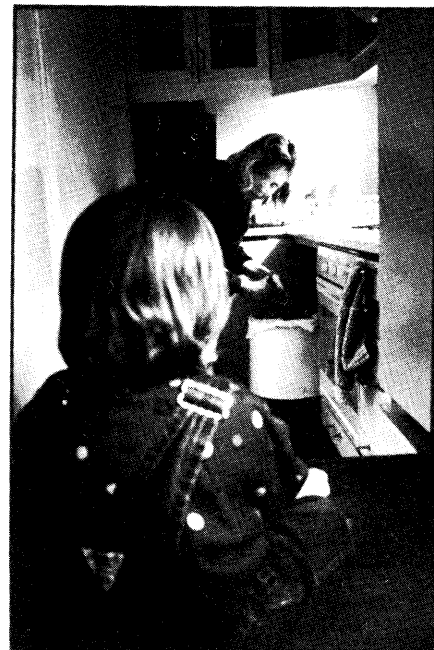
"Flickorna" säger Elsa Lundström hela tiden.

— Vi har försökt få över en pojke men det har inte gått.

I England vill de ha flickor. I USA går det bra med pojkar, men dit förmedlar man ingen. Det är inte tillåtet att jobba som aupair i USA och i Frankrike är visumreglerna för krångliga. Det är England som gäller.

De krav familjen ställer på flickan brukar vara att hon har körkort, har fyllt 18, har jobbat med barn förut och talar någotsånär engelska.

Aupairförmedlingen behöver bara ha med flickorna att göra före avresan och när det är dags att åka hem. Men ibland

hör flickorna av sig och vill prata eller klaga.

— Oftast är det för att de inte har förstått hur de ska jobba. Många tror att de bara ska behöva ägna sig åt barnpassning, men det är annat hushållsarbete som städning och strykning också. Ibland tycker de att de jobbar mer än de borde och törs inte säga det till familjen. 30—35 timmar per vecka är vad de får räkna med, det brukar vi säga.

— I början ställer flickorna upp mycket. De jobbar på även om de är trötta och tycker att de gör mer än de borde.

FRÅN NORRLAND

Men så är det — man vill vara till lags. Och familjen kan förstås dra nytta av att flickan bara arbetar och inte säger ifrån. Jag tror det är bra att ha lite skinn på näsan fast det är kanske inte så lätt när man är så ung. Nästan alla aupairer är mellan 18 och 20.

En del blir behandlade som pigor.

— De som åker är vanliga svenska tjejer — inte från socialgrupp ett. Medelklass skulle jag säga. De kommer från landsbygden och många är norrländskor. Dagarna före avresan brukar föräldrarna — aldrig flickorna — ringa och vara nervösa. Kanske har de aldrig varit ute i världen själva.

— Det är nästan ingen som jobbar som aupair mer än en gång. Det är nog så påfrestande att jobba så hårt och bo så tätt inpå en ny familj. □

KAJSA OLSSON

Vi bor på östermalm.
Bra villkor erbjudes.
Ring Elisabeth tel [redacted]

Au-pair sökes av familjer i
södra England
Homemployment Agency,
35 Moor Lane, Maidenhead,
Berks, England
Kont i Sverige 031-312403

AU PAIRS come to England.
No fee for applicants.
RUTH NATHAN AGENCY.
81 Sudbury Court Road
Harrow Hal 3SG, England

Glad, rökfri person över 20 år
sökes för hjälp i Sthlmsfamilj
med två dagisbarn och baby
5 mån Egen fin lägenhet finnes.
[redacted], Marianne Leksell.

2 Irish families want 2 girls to
help with children and horses.
Mrs F. O'Reilly Keenaghan

PL Van Nuys Ca 91405 USA

Barnflicka till Sthlm. 3 livl barn;
1 skolbarn 2 dagisbarn. Hjälp m
lättare hushållsarb. Körkort erf.
Minst 1 utl.resa om året. Eget
rum m TV tillg bil. Marie-Louise
La Placa [redacted], svar omg.

STS Aupairagentur

Sveriges största förmedlare av
au pair-platser i England
Ring i dag 031-17 37 80

Au Pairs required immediately.
Best families in London, No fee
to applicants. Quick Help
Agency, 307 A Finchley Road,
London NW3, England.

USA. Till Kalifornien och Florida
sökes duktiga flickor.
Ring Margareta [redacted]
eller [redacted].

Annonser under "Husligt arbete" ur Dagens Nyheter i februari 1987

Hembiträdet som går och kommer...

Över detta aktuella ämne talar

VIOLA SANDELL

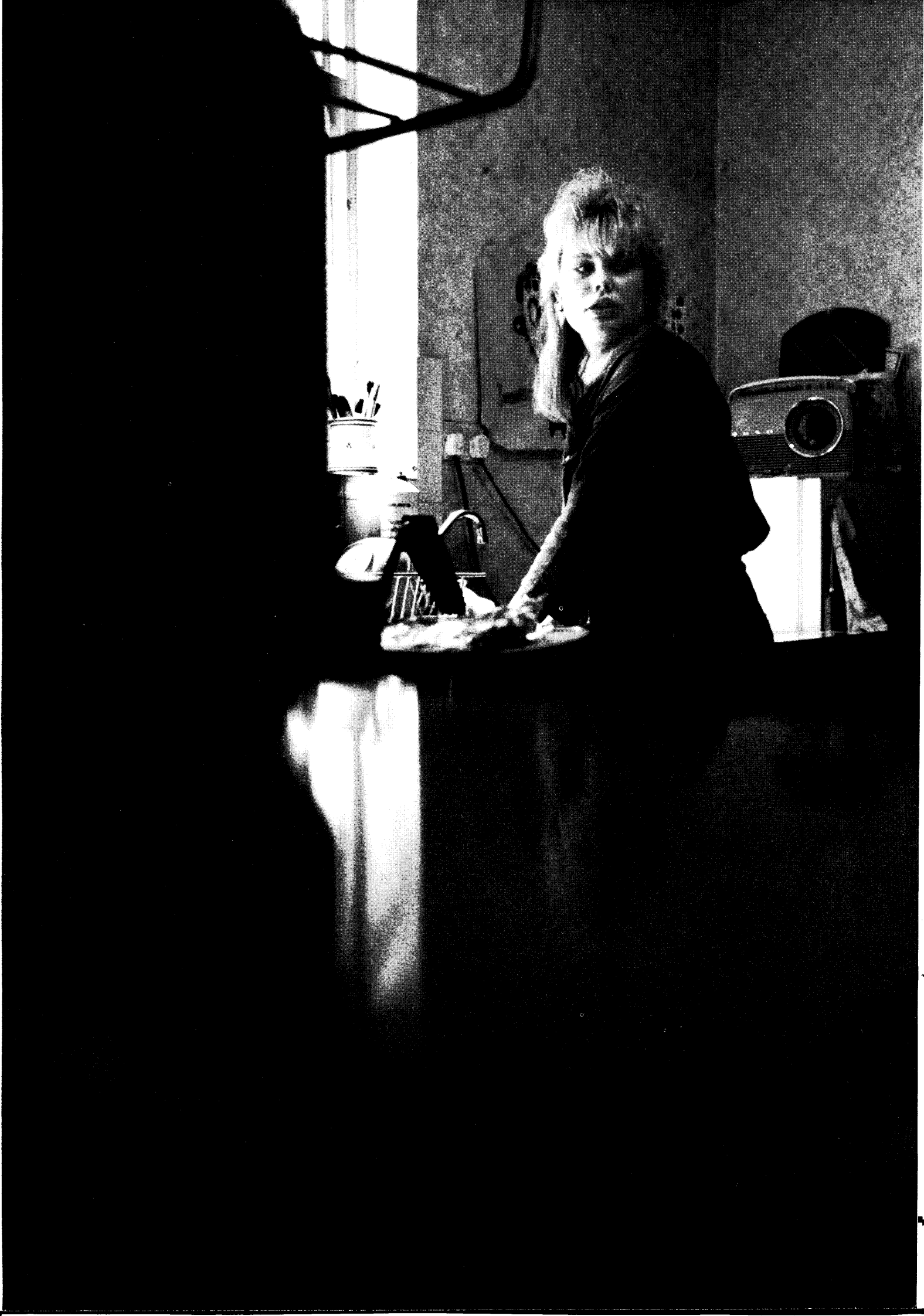
Stockholms Hembiträdesfören. ordf.

Tisdagen den 8 febr. kl. 20.00

å I. O. G. T:s A-sal, Nyköping

**Husmödrar och hembiträden samt
i övrigt alla intresserade inbjudes.**

Fritt inträde.

CECILIA

fäste sig

vid barnen

Först har jag svårt att känna igen henne, när vi träffas vid Hudiksvalls centralstation. Cecilia har blivit rödhårig sedan bilderna på henne i London togs.

— Det skulle gå bort efter sex tvättar, säger hon och fingrar lite nervöst längs hårflätan. Men färgen sitter kvar än.

Hon hämtar mig i mammans bil och vi åker till Rogsta, åtta kilometer utanför Hudiksvall. Cecilia bor med föräldrar och lillasyster i en jättelik bondgård.

— Det är mammas föräldrahem, säger Cecilia. Vi flyttade hit för några år sedan. Jag tycker det är lite långt från stan.

Vi sätter oss i hennes rum och tittar på bilder från året i London. Det är bara några veckor sedan hon kom hem.

— Jag åkte iväg för att engelska var mitt sämsta ämne i skolan. Det gick bara inte in i min skalle. Jag var skoltrött och ville iväg.

Cecilia och en kompis skrev ett brev till en agentur, fyllde i en massa formulär och fick så småningom erbjudande om arbete i London. Med kort varsel gav de sig iväg. På stationen i Hudiksvall stod släkt och vänner och tog avsked.

— Jag hade aldrig varit utomlands förut, hade bott hemma hela livet. Det var inte så lätt att lämna kompisar och kille.

SKRUBBAR TOALETTERNA VARJE DAG

När Cecilia och hennes kompis två dygn senare stod på Liverpool Street Station och väntade på sina respektive "familjer" var det nervöst.

— Jag hade fått besked om att jag skulle arbeta hos en änka, och så kom det en karl och hämtade mig. Jag fattade ingenting. All förhandsinformation var helt fel.

Cecilia hamnade på Sunburne Aven-

Vår tids pigor kallas inte pigor. De kallas barnflickor eller aupair.

Cecilia Andersson, 19, från Hudiksvall, arbetade ett år i London med att städa, laga mat och ta hand om barn. Åtta timmars arbete om dagen, med en timpenning på fem kronor.

— Jag ångrar inte att jag åkte, jag lärde mig engelska och att ta vara på mig själv. Om jag skulle göra om det? Aldrig.

ue, i Morden, och hennes kompis i andra ändan av stan.

— Jag bodde vid slutstationen på en av tunnelbanelinjerna. Det tog drygt en halvtimme att komma in till centrum.

Cecilia skulle ta hand om familjens fyraårige pojke och dessutom städa hemmet.

— Hon var särskilt noga med att jag

skulle tvätta toaletterna. De skrubgade jag varje dag. . .

Cecilia lämnade och hämtade pojken på förskolan, lekte med honom på eftermiddagarna och på kvällen åt hon tillsammans med familjen.

— De var snälla, men jag trivdes aldrig där. Jag fick liksom aldrig någon kontakt med dem, de sa aldrig vad de tyckte. Och jag kunde inte heller säga det jag egentligen tyckte. Man var ju helt beroende av dem, bodde ju i deras hem.

PENGAR HEMIFRÅN

Cecilia arbetade fem dagar i veckan mellan åtta och fem på eftermiddagen, för det tjänade hon 200 kronor.

— Det räckte inte ens till nöjen. Jag hade med mig pengar hemifrån, annars hade det aldrig gått.

Den första tiden gick hon i skolan två förmiddagar i veckan för att lära sig engelska. De dagarna slapp hon städa. I skolan fick hon dessutom en massa vänner från hela världen. De kom bland annat från Spanien, Japan, Österrike och de var alla tjejer. Inga killar arbetar som aupair.

— Nä, de tycker väl att barn, städning och matlagning är tjejtöro.

Skolan kostade pengar och det betalade Cecilia själv. Eller rättare sagt hennes föräldrar, hemma i Hudiksvall.

Vid jul och nyår bad Cecilia om ledigt för att åka hem. Hennes pappa lovade att betala hemresan.

— Det var två härliga veckor hemma, säger Cecilia. Här var det snö och kallt, och det var kul att träffa alla kompisar igen.

I London var det som kallast några minusgrader, men Cecilia frös som aldrig förr.

— Gardinerna fladdrade fast fönstren

var stängda. Det var jäkligt kallt inomhus. Och om det var en centimeter snö i London då avrådde man folk från att ta bilen i radio.

Det var världens kaos.

När Cecilia kom tillbaka till London efter nyår fick hon reda på att frun i huset, som var gravid, inte längre skulle behöva Cecilia när hon hade fött sitt barn.

— Jag var arg för att de inte hade sagt det till mig tidigare, men samtidigt lättad att komma därifrån.

BORTSKÄMDA UNGAR

Hon vände sig till en agentur för aupairs i London och bad att få komma till en familj i Wimbledon. Det var lite fashionablare kvarter och de flesta av kompisarna från skolan arbetade där.

— Jag fick nytt jobb ganska fort, jag kom till en familj med tre små barn. Kvinnan arbetade inte, utan var hemma. Men hon ville ha en barnflicka ändå, för att hinna gå på konstutställningar och så där.

Arbetet i den nya familjen var lite lättare. Där arbetade hon bara fyra timmar på förmiddagarna, och en timme om kvällarna. (Det var hon som skulle bada barnen innan de gick till sängs.) Lönen var densamma.

Idret här är bara piss hemma har jag hört. Regnat utan paus i jag inte hur många ~~st~~ snälla söta sommar vårt du tagit vdgen??!! Du måste jag sluta för de bath time i underbart k Hör av dig snart. Kramar från Cici

— Ungarna var så bortskämda, det verkar alla engelska barn vara. De kan inte ta hand om sig själva, utan är vana att ha en aupair. De körde med en liksom.

Men i den nya familjen trivdes Cecilia bättre. Och även om ungarna var bortskämda blev hon fäst vid dem.

— Jag saknar dem faktiskt ibland. Det känns riktigt tomt utan dem.

Det bodde en massa aupair-flickor på samma gata som Cecilia. Hon umgicks med dem och de var ute och roade sig tillsammans.

— Vi var ute väldigt ofta. Man lever ett helt annat liv där. Vi hade väldigt kul, gick på disco och på olika pubar.

När hon började hos den andra familjen slutade hon att gå i skolan. Hon tyckte hon inte behövde det längre, engelskan flöt bra ändå. Även om hon den sista tiden talade mer och mer svenska. Många av aupairflickorna i Wimbledon var svenskor, och i svenska kyrkan i London träffade hon ännu fler.

— Kyrkan var en träffpunkt. Dit gick man för att träffa svenskar och läsa tidningar hemifrån. Jag hade ingen aning om vad som hände hemma, det kom aldrig några nyheter från Sverige.

Cecilias mamma och lillasyster kom på besök till London en vecka i april. Då fick Cecilia ledigt för att vara tillsammans med dem. På sommaren åkte hon tillsammans med familjen till Cornwall en vecka, och en vecka reste hon tillsammans med en kompis till Skottland.

— Jag ville så gärna se lite av landet, när man ändå hade varit där i ett helt år.

Ett tag ville inte Cecilia åka hem till Sverige. Hon funderade på att stanna kvar i London.

— Jag hade ju inget som väntade på mig här hemma. Inget arbete, ingen skola. Men jag var samtidigt jättetrött på att anpassa mig efter familjen. Ibland var man tvungen att sitta barnvakt om kvällarna, även om jag hade planerat något annat.

— Dessutom måste man vara snäll och trevlig jämt, även om man inte hade lust.

EXTRA PÅ DOMUS

Så Cecilia åkte hem. Efter en krånglig resa med båt och tåg kom hon hem till Hudiksvall igen i september. En av hennes gigantiska resväskor kom på villovägar och anlände inte förrän fyra veckor senare. Väl hemma började hon söka arbete.

— Först erbjöd de mig arbete på ungdomslag, men det ville jag inte ha. Jag fixade själv ett extrajobb på Domus-restauranten.

Dessutom har Cecilia utbildat sig till croupier sedan hon kom hem, och sköter nu rouletten på Statt och i Hassela Sportcenter om nätterna. Hon arbetar hårt, för snart ska hon och en kompis ut och resa igen. Denna gång bär det iväg

till Israel. Men nu tänker hon inte arbeta som aupair.

— Nej, absolut inte. Man blir så utnyttjad. Tänk dig själv att arbeta för 200 kronor i veckan! I Israel ska vi bara stanna i tre månader och vi ska försöka få jobb på hotell. Det sägs att hotellen söker folk.

Till London skulle hon gärna resa tillbaka, men då skulle förutsättningarna vara annorlunda.

— I så fall skulle jag söka annat jobb, och så skulle jag bo själv. Jag ångrar inte att jag reste dit, det gör jag inte. Jag lärde mig språket och att ta vara på mig själv. Där fanns ingen mamma och pappa att fråga, utan jag fick reda mig själv. Dessutom kom jag ut och fick se lite av världen.

Cecilias lillasyster Erika går fortfarande i högstadiet, men om några år kan-

ske hon vill resa iväg till London och bli aupair. Vad säger Cecilia då?

— Hon har pratat om det redan, och jag tycker hon ska resa. Men hon ska först ta reda på allt om familjen, vad hon ska göra och hur mycket hon får betalt.

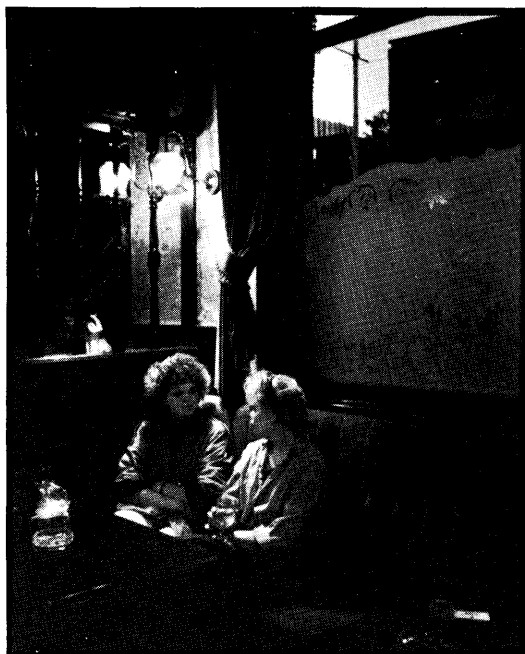
— Man lär sig av att bo i en storstad. Det är annat än här på landet. Cecilia drömmer om att resa, men har ändå inga planer på att bosätta sig utomlands. Fast hon berättar att det var en del av aupair-tjejerna i London som stannade kvar.

— Jag tror inte jag vill det. Det är tryggt här i Sverige. Men jag skulle nog vilja flytta härifrån, till Göteborg.

När jag undrar varför hon inte vill bo kvar ute på landet, svarar hon med en suck:

— Nä, det är så långt från sta'n. □

KERSTIN GUSTAVSSON

Ovan: Cecilia Andersson arbetade en timme extra på kvällen då familjens barn skulle badas och stoppas i säng.

Bredvid: Cecilia på en pub i Wimbledon tillsammans med en aupairflicka i samma område, Maj-Kristin Johannesen från Norge.

BILD: INGELA LUNDHOLM

venska Kyrkan är tryggheten och den fasta punkten för de drygt 1 000 svenska aupair-flickorna i London.

Där kan de träffas och prata svenska. Den som vill byta familj kan sätta upp sitt namn på en anslagstavla, det finns ett gästhem för den som flyttar ifrån sin familj och behöver någonstans att bo tillfälligt. Och den som vill åka hem till Sverige kan få hjälp att telegrafera hem efter pengar till biljetten.

Carina Samuelsson är husmor på Svenska Kyrkan. Hon tror att antalet aupairer inte har ändrats genom åren. "Aupairer har funnits länge och står sig från år till år".

Att söka jobb som au pair kan vara en frigörelse från föräldrarna, att komma hemifrån och stå på egna ben. Men i första hand är det ett arbete. Carina Samuelsson har träffat många flickor som blivit besvikna under sin tid i London.

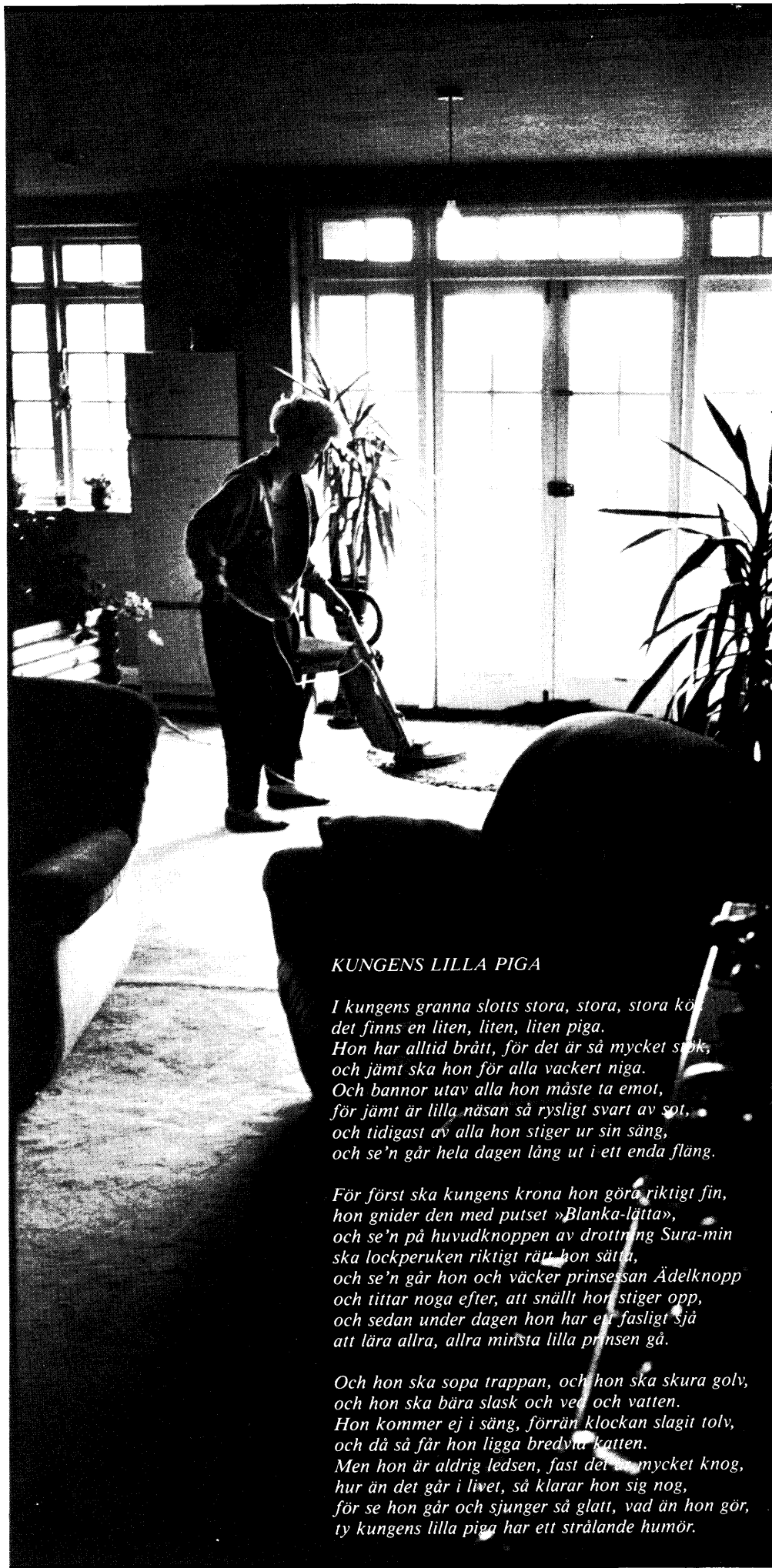
— En del är blåögda. De tycker att det är spännande att komma till en storstad. Och så får de kanske sitta barnvakt flera kvällar i veckan och bo utanför stan så det tar en hel timme att ta sig in till city.

Det är lätt att känna sig ensam och utlämnad i en så här stor stad. Andra utnyttjas av familjerna. De får arbeta för mycket och vågar inte säga ifrån. Många är naturligtvis nöjda och har det bra i familjerna — det är svårt att säga vilken grupp som dominerar.

Men det är definitivt inget drömjobb. De flesta stannar inte mer än sex månader.

— Och bland dem som åker hem till Sverige över jul eller andra helger är det många som inte kommer tillbaka. □

KAJSA OLSSON

KUNGENS LILLA PIGA

*I kungens granna slotts stora, stora, stora kö
det finns en liten, liten, liten piga.
Hon har alltid brått, för det är så mycket stök,
och jämt ska hon för alla vackert niga.
Och bannor utav alla hon måste ta emot,
för jämt är lilla näsan så rysligt svart av sot,
och tidigast av alla hon stiger ur sin säng,
och se'n går hela dagen lång ut i ett enda fläng.*

*För först ska kungens krona hon göra riktigt fin,
hon gnider den med putset »Blanka-lätta»,
och se'n på huvudknoppen av drottning Sura-min
ska lockperuken riktigt rätt hon sätta,
och se'n går hon och väcker prinse:san Ädelknopp
och tittar noga efter, att snällt hon stiger opp,
och sedan under dagen hon har ett fasligt sjä
att lära allra, allra minsta lilla prinsen gå.*

*Och hon ska sopa trappan, och hon ska skura golv,
och hon ska bära slask och vett och vatten.
Hon kommer ej i säng, förrän klockan slagit tolv,
och då så får hon ligga bredvid katten.
Men hon är aldrig ledsen, fast det är mycket knog,
hur än det går i livet, så klarar hon sig nog,
för se hon går och sjunger så glatt, vad än hon gör,
ty kungens lilla piga har ett strålende humör.*

LYSSNA PÅ KVINNORNA

Till Förenta Staternas ambassad i Stockholm och Sovjetunionens ambassad i Stockholm.

Vi, representanter för de kvinnoorganisationer i de nordiska länderna, som är medlemmar i kvinnornas Demokratiska Världsförbund (Women's International Democratic Federation), har varit samlade till ett möte i Stockholm den 22—23 januari 1988.

Vi vill på detta sätt uttrycka vår djupa tillfredsställelse med det nya avtalet om att fjärma alla medel- och kortdistansmissiler från Europa, INF-avtalet, som undertecknades av president Ronald Reagan och generalsekreterare Michail Gorbatsjov i Washington.

Det var helt i linje med hela mänsklighetens starkaste krav, känslor och förhoppningar. Vi nordiska kvinnor uppmanar nu den amerikanska senaten och det sovjetiska högsta sovjetet att snabbt ratifiera avtalet. Genom att ratifiera INF-avtalet tar era regeringar och folk ett avgörande första steg för att minska de enorma faror som kärnvapenhotet innebär för oss alla.

Samtidigt säger vi; det räcker inte enbart med detta avtal när det finns tusentals taktiska kärnvapen kvar i Europa. De bör elimineras utan dröjsmål. Och de konventionella styrkorna samtidigt skäras ned.

Vi uppmanar också Förenta Staterna och Sovjetunionen att redan denna vår underteckna ett avtal om att minska de strategiska kärnvapnen till minst hälften. Ett halveringsavtal är ett kraftfullt steg i riktning mot kärnvapnens fullständiga eliminering. Det bör kombineras med en fastfrysning av de återstående arsenalerna, så att en modernisering av de återstående strategiska kärnvapnen förbjuds.

Vi nordiska kvinnor gav vårt fullhjärtade stöd åt det sovjetiska moratoriet. Kravet på ett fullständigt kärnvapenprovstopp nu, i linje med sexnationernas Stockholms-deklaration, är ytterst viktigt. Vi finner det direkt horribelt att det igen finns planer på att ta upp produktionen av kemiska vapen.

Detta på amerikanskt håll. Mot vem behövs de? Deras effekt är något av "den fattige mannens" atombomb. Men den fattige i dagens värld behöver mat,

bostad, arbete och social trygghet, både män, kvinnor och barn. Denna säkerhet och en framtid kan garanteras dem och hela mänskligheten endast i en kärnvapenfri och vapenfri värld. Det är den målsättning vi nordiska nationella kvinnoorganisationer inte viker en tum ifrån. Det bör också vara Er målsättning.

Vi kräver att kvinnornas röst blir hörd.

Svenska kvinnors Vänsterförbund (Sverige)

Norsk Kvinneforbund (Norge)

Danmarks Demokratiska kvinnoförbund (Danmark)

Suomen Naisten Demokraattinen Liitto och naisten Toimintakeskus (Finland)

SEKUND- KAMPANJEN

Sekundkampanjens mål är att samla in 250.000 kronor. Det är lika mycket pengar som militären världen över använder för rustning varje sekund.

Men sekundkampanjens pengar ska istället gå till tre framtidsprojekt — för fred, miljö och solidaritet.

Fredsprojektet kommer att arbeta för att Norden utropas till en kärnvapenfri zon. Kampanjen ska undersöka de nordiska riksorganisationernas inställning i zonfrågan och redovisa detta genom annonser och pressmeddelanden.

Miljöprojektet kommer att förse fyrtio gaspannor i Krakow, Polen, med styrteknik så att uppvärmning av bostäder kan ske med naturgas istället för det nedsmutsande kolet.

Solidaritetsprojektet kommer att upp-rusta en folkhögskola i Chile, El Canelo med möbler och pedagogiska hjälpmedel. Bakom skolan står Latinamerikanska Rådet för Vuxenutbildning, CEAAL.

Åtta riksorganisationer samarbetar i sekundkampanjen. Det är svenska FN-förbundet, Kvinnor för Fred, Miljöförbundet, Sveriges Folkhögskoleelevers Förbund, Internationella kvinnoförbundet för Fred och Frihet, Fredstramparna, Riksförbundet Sveriges Fritids- och Hemgårdar och Svenska Fredskommittén.

I sekundkampanjen kommer det bland annat ingå en förfestival i Stock-

holm den 4-6 juni som visar vägen för framtidsarbetet. Den Nordiska Fredsträffen kommer i år att vara på Åland.

LITTERATUR- SEMINARIUM

Till kvinnoseminariet "Vad är bra litteratur när kvinnor skriver den?" kom trettioåttio kvinnor en fredag kväll och stannade till söndag middag. Åsa Folkhögskola stod för värdskapet, läraren där, Eva Grip och jag hade samarbetat om innehållet i seminariet: svara på och utveckla frågan i rubriken och andra frågor, lyssna till Mary Andersson, Margareta Sarri och Åsa Britasdotter.

Mary berättade om sitt författarskap, medgångar och motgångar, Åsa har det feministiska förlaget ACCA och hon informerade om utgivningen och feminism i skrivandet och sitt arbete med det. Margareta gav exempel på hur språket förtrycker och lanserade idén om ett känsloneutralt språk. Deltagarna ville nog snarare utveckla det egna språket och höja dess värde och få det accepterat.

Kvinnorna hade i förväg skickat in texter som under seminariet gick igenom, diskuterades och småningom försökte vi sammanfatta vad vi läst, visa på tendenserna i dessa kvinnliga prosa och poesi-texter.

Biblioteken i Katrineholm och Flen fick besök av femton kvinnor var och där fick litteraturen många ansikten på sextio minuter genom korta uppläsningar. På skolan hölls sen ett lyriskt nattcafé med skolans elever som publik.

Som ett resultat av helgen har vi en lista på skrivande kvinnors uppgifter... ifrågasätta gamla definitioner, synliggöra kvinnor, ge förebilder i nuet och i historien, hitta nya former för skrivandet och spridandet, med mera.

Alla kvinnorna på seminariet hade skrivandet som en stor del av vardagen/livet, hade flitigt gått på många skri-varverkstäder, hade publicerat sig i tidningar, tidskrifter, antologier etc. Hade man samlat ihop texterna hade säkerligen en ny antologi kunnat se dagens ljus. Fortfarande utgörs "modernismens genombrott" av manliga författare — det speglar inte skrivandets ansikte, inte heller litteraturens.

KARIN LENTZ

UPP TILL KAMP I NYKÖPING

— När vi sprang runt bland villorna och la papper i brevlådorna om hembiträdesföreningen blev vi inte alltid så väl mottagna av "herrsskapet."

Några gånger hände det till och med att de bussade hunden på oss.

Det berättar Greta Andersson och Märta Lindqvist i Nyköping, som varit med i Nyköpings hembiträdesförening — en förening som nu är nedlagd sedan över 30 år, men som var mycket livaktig på sin tid.

Hembiträdesföreningen i Nyköping startades 1938 med några välbesökta möten med talare från Stockholm. I publiken fanns både hembiträden och husmödrar, de senare för att få en uppfattning om vilka nya idéer deras flickor skulle kunna få i huvudet genom den nya föreningen.

— Det var en fantastiskt fin kamratanda i föreningen, minns Greta Andersson. Vi ordnade fester för att få in pengar, och sjöng våra egna sånger.

Anteckningar från föreningsmötena visar att de innehöll både föredrag, diskussioner om hembiträdenas villkor och underhållning med sång och diktläsning med mera. Under krigsåren samlade man in pengar till försvarsobligationerna och stickade plagg till sjömansvården.

ENSAMJUNGFRUR

Någon riktig kamporganisation var väl aldrig Nyköpings Hembiträdesförening. Minst lika viktig som den fackliga delen var den sociala, detta att komma ut och träffa "kollegor". De allra flesta hembiträdena i Nyköping arbetade ju som ensamjungfrur — det var bara landshövdingen och någon enstaka läkarfamilj som hade flera hembiträden. I hembiträdenas påpassade tillvaro, med få eller inga fria kvällar, var det också välkommet med en anledning att kunna be om lov för att få gå på möte.

Omsättningen på medlemmar i föreningen var hög. De flesta fick sin första plats som unga flickor, arbetade en 7—8 år och slutade sedan när de gifte sig. För en gift kvinna med egna barn hade det varit omöjligt att fortsätta som hembiträde — för vem skulle då ta hand om hennes barn?

Att många såg sin hembiträdestillvaro som något ganska tillfälligt, det var ett

HEMBITRÄDET

*hennes yrke
och problem*

Över detta ämne talar

Fröken Hanna Grönwall *Sthlm.*
Sis - dagen den *14 feb.* kl. *7.30 g.*
Lokal *Lärverkets Aula*

Dessutom förekommer

Denna affisch spreds av Nyköpings hembiträdesförening 1939

KÖPING

av skälen till att hembiträdesföreningen i Nyköping aldrig fick särskilt många medlemmar. (Ett år hade man till exempel 47 medlemmar, fast det fanns 400 hembiträden i staden). Andra avstod för att de inte vågade eller inte fick vara med för husbondfolket, eller för att de helt enkelt skämdes över att vara hembiträden.

Orsaken till yrkets låga status var att de hade obegränsade arbetsdagar, och ett mycket begränsat privatliv.

— Man fick ju arbeta från det att familjen steg upp och tills det att den sista gick och la sig! säger Greta Andersson.

Märta Lindqvist (2:a från vänster)

Hon arbetade en period i Stockholm. Där fick hon noggranna instruktioner av frun i huset om alla sina uppgifter, in i minsta detalj. Det gällde till exempel hur Greta skulle skaka dammtrasan efter avslutad damning: den skulle hållas ut genom fönstret och skakas från alla fyra hörnen, med flera skakningar från varje hörn. . .

På samma ställe fick hon lära sig att putsa skor enligt alla konstens regler. Det innebar att hon skulle putsa *under* skon också, för som frun sa: "När herrn går Strandvägen fram till sitt arbete om morgnarna, så syns det om insidan av klacken inte är borstad!"

STOR HERRGÅRD

Märta Lindqvists arbetsförhållanden var lite annorlunda. Hon arbetade som hembiträde på en stor herrgård i Sörmland, Trollesund.

— Jag var 16 år när jag kom dit, och jag visste ju inte så mycket om att sköta hushåll, säger hon. De största grytorna

Greta Andersson med husmor på 1930-talet

i köket, dem som vi använde efter slakt och älgjakt, var större än jag själv på den tiden!

På Trollesund fanns det mycket tjänstefolk. Personalen åt i köket, men kokerskan hade ett särskilt bord där och en egen kaffekanna. Kokerskan fick också äta av herrskapets mat, medan resten av personalen fick enklare kost. De fick till exempel vetebröd bakat med fårtalg och inte med smör, och de sämssta bitarna av köttet.

Märtas arbetsdag började klockan sex då baronens kusk skulle ha gröt och ägg. Var det vinter och snö hade hon sedan i uppgift att smörja in baronens stövlar med smält fårtalg runt sulan, innan han gick ut till sin morgon-åktur med häst och vagn. Den där stövel-insmörjningen minns Märta som mycket besvärlig, eftersom baronen hade stövlarna på sig under tiden. Han stod på ett ben och stödde sig på Märta, medan hon låg på knä nedanför honom och arbetade med den andra stöveln.

Baronen hade en del andra speciella idéer också. Trots att han med tiden blev mycket klen envisades han med att fortsätta att gå runt och inspektera gården, som han alltid gjort. Då fick en av husorna hålla honom under armen och stötta honom, medan Märta gick efter med en stol som han kunde vila sig på när det behövdes.

— Någon semester hade jag inte på de fem år jag var där, säger hon. Man fick ju ledigt för att gå till tandläkaren eller doktorn, och åka hem någon eftermiddag, men det var allt.

Men så småningom förändrades tider. Det var flera som insåg att det inte längre var möjligt att skaffa en annan kvinna som för en usel lön skötte hushåll och barn, medan husmodern ägnade sig åt rekreation och nöjen.

— Det fanns till och med de husmödrar som ringde upp oss i hembiträdesföreningen, när de fått ett nytt hembiträde, för att hon skulle komma in i vår gemenskap och få information om sina rättigheter! säger Greta Andersson.

"Vid mötet den 15 januari 1957 rapporterades att vi samlat in 60 kronor till Ungernhjälpen. Ja, i alla år hade vi varit med och hjälpt till efter vår förmåga, under Finlandskriget, försvarsobligationen med mera — bara med några kronor, men i alla fall. Vidare beslöt vi på detta möte att nedlägga föreningen.

Tråkigt, men med brist på medlemmar fanns ingen anledning att fortsätta. Hembiträdesyrkets tid var gången", skriver Greta Andersson i sin historik över Nyköpings Hembiträdesförenings historia. □

INGELA BJÖRCK

KLUBBVISÄ

Text: Vivi Björnberg
Melodi: En sjöman älskar havets våg

*En Hembiträdesklubb vi fått
i Nyköpingsstad
vi hoppas den skall göra gott
för Hembiträdets dag.
För hej åhå, vi flickor ska nu
hålla hop i ett enda tag!*

*Det första på programmet är
en ordnad arbetstid
och sen att husmödrar sig lär
att unna oss nån frid.
För hej åhå, i hela vårt land
skall vi alla gå fram hand i hand.*

*För att vårt mål skall bli nått
så gå vi till attack
mot hembiträdets tunga lott
och människors förakt.
För hej åhå, till anfall vi går
och framtiden skall bli vår!*

Lasse började livet i den mikroskopiska pigkammaren i sin mormors i övrigt gigantiska Östermalmsvåning, tillsammans med Manne.

Manne, som sexton år gammal lämnat hemmet på landsbygden i Skåne för att "ta plats", som det hette då, i slutet på 20-talet. Till en början var hon en av åtta i det överdådiga hemmets tjänstestab, för att vid tiden för Lasses födelse, i mitten på 50-talet, vara den enda kvarvarande.

Under Lasses barndomsår var det inte mycket kvar av den "gamla goda tidens" galanta umgänge och levnadssätt.

— Min mormor var ensam, och det var ganska tyst i huset. Men ändå så hölls det förbannat noga på etiketten, trots att mormor var helt beroende av sin piga, som hon haft i decennier vid det laget. Det fruades och det vete katten om det inte till och med negs. I alla fall på tisdagar, eller möjligen onsdagar, då det spelades bridge. Då var det stort pådrag och mycket formellt.

Det var viktigt med rollerna. Mormor var arbetsgivaren och Manne var husan, eller pigan. På något vis tror jag att det var lika viktigt för dem båda att hålla på sig och sitt. Var man piga så var man det och man var noga med sitt arbete och sin yrkesstolthet. Jag tror aldrig att Manne någon gång upplevde sitt arbete som förnedrande just därför att yrkesstoltheten var så viktig. Det var nog snarare så att arbetsgivarna i många fall inte respekterades, att deras tjänstefolk ansåg att de förnedrade sig, inte tvärtom. Jag är inte riktigt säker, men jag har på något vis läst detta mellan raderna när jag pratat med Manne och hennes väninnor, som också arbetat som pigor på Östermalm.

Det råder inte minsta tvekan om var Lasses lojalitet befinner sig när han berättar om den miljö han delvis vuxit upp i:

— Jag minns min mormor som en tragisk figur, fullständigt förlöjligad eftersom hon aldrig hade fått lära sig att göra ett förbannade dugg. Hade Manne lämnat henne där på ålderns höst tror jag att hon hade svultit ihjäl, hon visste ju inte ens hur man köpte en liter mjölk!

Jag minns att jag aldrig såg min mormor riktigt, hon förblev någon slags figur i en dimma av "finhet", säger Lasse och spetsar ironiskt i: et i fin.

— Men Manne såg jag, herregud jag hoppade och klängde ju jämt på henne! Jag vet att min mormor verkligen försökte tycka om mig, och jag minns ett tillfälle när hon gjorde något slags försök, och jag tänkte att "jag får försöka hjälpa tanten litet" — rörande va? Jag tror att jag var ungefär fem då — och så hoppade jag upp i hennes knä. Men se det klarade hon inte av. Det enda hon faktiskt klarade av var att spela bridge med sina tanter, då allt precis som förr lydde under givna lagar och följde alla konstens regler. Det är ju inte konstigt att man inte känner någon samhörighet med en sådan människa.

Lasse berättar att det på något vis inte var som om någon förväntade sig att han skulle leva upp till familjens extremborgerliga traditioner.

— Varför vet jag inte riktigt, även om jag naturligtvis har undrat, men det är jag idag i alla fall väldigt glad över att ha sluppit, eftersom den världen redan då, när jag var liten, var i utdöende. Ingen människa vill väl leva i en döende värld?

Min egen mor, som ju också hade blivit fostrad av Manne, haft henne som så att säga aktiv mor, hade det dock ställts krav på att hon skulle fullfölja familjetraditionerna och inordna sig. Det var privatskolor och sådana där pensioner i Frankrike, och så vidare. Men det konstiga var att även hon på något sätt ändå identifierade sig starkast

I MITT LIV

BILD: SUSANNE BJÖRKMAN

BILD: SUSANNE BJÖRKMAN

med Manne och gjorde revolt mot den absurda finvärlden när hon valde min farsa som kom från arbetarklassen.

I dag har Lasse ett vuxet förhållande till Manne. Lasse är Lasse och Manne är Manne.

— Vi respekterar varandra, tycker mycket om varandra, vågar man säga älskar?, men vi är fria i förhållande till varandra. Jag är inte Mannes son, Manne är inte min mor. Men min egen dotter betyder väldigt mycket för Manne, hon är på något vis hennes eget barnbarn.

På något vis är det bra att Manne har varit som min mor, även om hon aldrig försökt vara min mamma på riktigt, det har gett oss ett slags frihet. Jag tror att mödrar ibland kan bli litet tråkiga, men det har aldrig varit tråkigt att vara med Manne. Att ge sig ut på stan med henne var till exempel alltid ett äventyr. Hon kände en massa urhäftiga typer som hon placerade mig hos medan hon utträttade sina ärenden. Ibland fick jag stanna hos biljettrivarna på biografen Spegeln medan hon sprang iväg och krullade håret, och sådär. Hon hade, och har fortfarande, allt som min mormor inte hade, hon var en tvättakta människa, en levande människa.

Och för mig så är hon kvinnan i mitt liv, den som har format min kvinnobild och framförallt mitt klassmedvetande! □

MEKKI KARLSSON

ANNONSERA

I VI MÄNSKOR

RING

08-40 90 65

BILD: JOHN ALINDER

Trotjänarinnan och facket

Allra längst ned på samhällsstegen, tillhörande den svagaste av alla grupper, har pigan alltid befunnit sig. Genom historien har hon haft få eller inga alls möjligheter att förändra sin situation.

Inte ens när hon långt in på 1900-talet fick några rättigheter och sin arbetssituation reglerad genom avtal.

Då hade samhället redan hunnit förbi, pigan var redan på starkt utdöende. Men behovet av vård och omsorg i hemmet kvarstod dock för vissa grupper, och idag kan man kanske säga att vårdbiträden inom den kommunala hemtjänsten är en slags pigans förlängning.

I det gamla ståndssamhället var "piga" benämning på det enkla folkets, allmogens, unga ogifta döttrar medan motsvarande av högre stånd titulerades "jungfru". Anställd kvinna som lydde under husbonde, kallades tjänstehjon eller legohjon.

Husbonden bestämde över sitt hjon som över familjemedlem, även kroppsga var tillåten, efter år 1858 inskränkt till manlig under 18, kvinnlig under 16 år. Förhållandet mellan husbonde och hjon reglerades av "legostadgan" fram till 1926, då riksdagen avskaffade den. Men då hade under en lång övergångsperiod både piga och jungfru används som titel på tjänstehjonet och på 1910-talet hade den nya titeln "hembiträde" lanserats.

Ingen ville längre kallas piga eller jungfru, och hjon var närmast ett skällsord. Fattighjon, nådehjon var de sista sammansättningarna som försvann ur

språkbruket. Så förändras och förskjuts ordens innebörd i ett levande språk och den förändringen avspeglar samhällsförändringar.

H U S A,

gärna sykunnig, sökes som kamrat till äldre, troende kokerska, hos disponentfamilj. Tel. Stockholm 40 67 18.

Annons under "Lediga platser" ur Stockholmstidningen i november 1937

I ståndssamhället försörjdes även statens tjänstemän direkt av jordbruket, både prästerskapet och härens yrkesmän. Organisationen byggde på hårt kroppsligt arbete av de jordlösa, där den största gruppen var kvinnor.

På dessa prästgårdar, boställen och herrgårdar, liksom i bondgårdarna, hade hustrun en viktig ekonomisk uppgift.

Hon ledde och kontrollerade arbetet med att tillvarata gårdens produkter. Husdjursskötsel, smör- och ostberedning, torka, baka, sylta, safta, spinna, väva, sy, koka såpa, stöpa ljus, kort sagt alla dessa detaljer i dagligt liv som industrin nu tagit över, sköttes med henne som arbetsledare av en skara tjänstehjon. Samtidigt var arbetet en yrkesutbildning för den nya generationen kvinnor, som skolades för sin plats i systemet.

Från 12-årsåldern sökte de jordlösa döttrar tjänst. En stor del av dem blev kvar hela livet som tjänstehjon medan andra fyllde rollen som barnproducenter gifta med jordbruksarbetare under knappast möjliga levnadsvillkor med tillfälligt förvärvsarbete mellan spädbarnsperioderna.

År 1850 fanns det c:a 500 000 ogifta kvinnor i Sverige, av dem var 400 000 tjänstehjon. Från detta årtionde börjar Sverige industrialiseras.

En mindre del av tjänstehjonen blev nu industriarbeterskor, en större del blev pigor i hushåll utanför jordbruket. 1870 var de c:a 65 000 och antalet ökade fram till 1930-talet, 145 000.

OFINT MED HUSHÅLLSARBETE

I dessa hushåll, där arbetet med beredning av födoämnen och material till kläder fick allt mindre betydelse, förändrades kvinnornas arbetsuppgifter liksom förhållandet mellan de olika kvinnogrupperna, dvs hustrur och döttrar i huset och tjänstefolket. I borgarklassen bredde sysslolösheten eller snarare skensysselsättningen ut sig.

Det blev fint att inte lära sig hushållsarbete, därmed fanns heller inget att lära ut till de unga flickor som sökte arbete.

Pigor blev en föraktad och förtalad yrkesgrupp, mest förtalad av sina närmaste arbetsledare.

I Agnes von Krusenstjernas romaner finns många exempel som är tidstypiska och omedvetet avslöjande. Pigan, eller ➤

jungfrun som man sade i finare hus, ingår som en självklar del i vardagslivet.

Dagen börjar med att hon drar upp rullgardinen och tänder brasa i sovrums-kakelugnen. "I Helenas lilla flickrum hade Sofi redan tassat ut och in ett par gånger med skodon och varmt vatten. Helena satt i sängen och försökte besluta sig för att stiga upp. . . Nu bar Sofi in teet till Maggi och med ett språng var Helena ur sängen, svepte om sig den vita mjuka nattrocken och gick in i det andra rummet".

Dagen beskrivs: "Hennes tid förgick som så många andra flickors ur hennes krets. Hon sydde litet, spelade litet, promenerade och gick i hushållet; det vill säga, lade upp kakor."

Här är det arbetsgivaren som beskrivs beroende och utlämnad, som tant Mirjam: "I vardagslag åt hon gärna vad som helst och lät en bortskämd och okunnig kokerska, som oftast var vid dåligt lynne, styra med allt.

— Jag vågar inte säga åt henne, förklarade tant Mirjam och såg rädd ut, om någon föreslog henne något dylikt."

Och om Magda, en äldre fröken som Nina (i 'Ninas dagbok') besöker, berättas det att hennes hushållerska var bortrest. Utan henne kunde Magda inte bo hemma. I en parentes kommer insinuationen om det ansvarslösa och lögnaktiga tjänstefolket: "men eftersom hennes hushållerska inte kommit hem ännu från sin sjuke far på landet (det finns alltid en sjuk far!) måste vi ta in på järnvägshotellet."

GAMLA KÄRA LOVA

Men trotjänarinnorna är ännu inte alldeles utdöda.

Två finns i romanerna "Tony växer upp" och i "Ninas Dagbok", båda från 1920-talet: "Gamla kära Lova med sin enda stora tand och sina vänliga utstående ögon. Allting är utstående på henne: mage, tand, ögon, den kullriga pannan — allting gör sitt bästa att skjuta fram och säga: — Här är jag. Det är inte mycket, men jag gör vad jag kan."

En trotjänarinna kunde ha ett känslomässigt förhållande till sitt herrskap, men skulle naturligtvis veta sin plats. När den vuxne sonen i huset kommer hem: "I samma ögonblick som hon kommer vankande rusar denne märkvärdiga unge man upp och omfamnar henne, och hon snyftar och skrattar om varannat och säger: Lille herr Mark, lille herr Mark som jag har haft i mina armar."

Det andra porträttet: "Jag betraktade leende min gamla barnjungfrus bruna träansikte och raka figur i den stramt åtsittande svarta klänningen. Men Lova bara myste litet och rusade så gott hen-

nes reumatiska ben tillåto henne ut genom dörren till serveringsrummet."

Det var husbonden som kallade. Här finns den kravlösa plikttrogna arbetsviljan personifierad.

I boken "Fru Esters pensionat" skildras tjänsteflickan Tyra som den vackra änkan Esters rival på det sexuella planet: "Hon hade mörkt slätkammat hår och vackra svarta ögon, ett verkligt madonnaansikte. Men det milda väsen som detta ansikte uttryckte fick en nästan brutal motsats i den yppiga gestalten som tycktes dölja någon eruptiv kraft: De breda höfterna, bröstet som spände under blusen, de runda armarna, allt var könsbetonat, nästan mäktigt."

I grannhuset bor en läkare, som vill gifta sig med Ester, men frestas av Tyras vulgära sexuella utspel. Tyra är underklass och vet det, hon kallar sig själv "en tarvlig flicka" i ett samtal med en uppvaktande student: "Du är finare än jag, kom det mellan snyftningarna. Du är en herre som doktorn och jag tillhör en annan klass. Jag når aldrig upp. ."

GRÄSLIGA ODJUR

Doktorn beslutar att fria till fru Ester, men Tyra förför honom, boken slutar:

"Han kunde inte motstå frestelsen att vidröra den vackra flickan. . . Det skymde rött för hans ögon, och han såg inte hennes triumferande leende."

Undermedvetet fanns avund och svartsjuka hos dessa borgarkvinnor, som måste "hålla på sig", mot underklassens kvinnor med deras förment friare sexualitet. Myter av samma typ som i USA de vita männens om de svartas överlägsna sexuella förmåga.

Ur "Fattigadel" ett annat exempel. Skildringen dateras till 1903, en officersfamilj. Lönen är knapp i förhållande till den traditionella, klassspecifika livsstilen. Familjen måste leva enkelt i vardagslag för att ha råd med representationen: middagar och fester för umgängeskretsen. Man håller skenet uppe och då ingår tjänstefolk; kokerska, husa och barnjungfru för de tre barnen.

Tjänstefolkets löner och livsutrymme inskränks till minsta möjliga. När den åttaåriga sonen i huset har spionerat på husan och berättar för sin mor att han sett henne kyssa faderns kalfaktor (dvs upppassare) händer detta: "Sofia blev utom sig, hon trodde alltid att jungfrur och enklare folk älskade på ett annat och tarvligare sätt än de som tillhörde hennes samhällsklass. Hon trodde att de måste bete sig som djur." Sådant uppförande kunde inte tolereras i ett anständigt hus.

Dessa hemmafruar levde ett inrutat och tråkigt liv. Att klaga på pigorna var omtyckt samtalsämne.

BILD: JOHN ALINDER

Ur "Fattigadel": "När man hörde dessa fruar, kunde man inte förstå hur de vågade ha sådana gräsliga odjur hemma som dessa flickor tycktes vara. De stulo, de slog sönder porslin, de foro fram som vandaler härjande och skövlande i de vackra hemmen. . . . För dessa fruar, som själva inte hade andra upplevelser än det triviala stöket med den äkta mannen voro jungfrurnas små erotiska snedsprång en ständigt porlande källa till liv och intresse. Om inte dessa jungfrur funnits skulle deras hem ha varit en steril öken".

FRÅN LANDET

Sedan legostadgan förlorat betydelse och avskaffats fanns ingen avtalsmässig reglering av anställningsförhållanden i enskilda hem. Den nya lagstiftningen gällde inte dessa arbetsplatser, varken arbetarskyddslagen 1912 eller 8-timmarlagen 1919.

Att vara tjänarinna-piga-jungfru innebar att stå till förfogande för familjemedlemmarnas upppassning hela den vakna tiden på dygnet. Fanns det flera anställda måste det väl finnas sovrum för dem, men ensam piga sov i regel i köket och "ensamjungfru" var den vanligast förekommande. Mestadels var hon en "flicka från landet". Stadsflickor, som kunde bo hemma, tog hellre anställning i fabrik eller annan arbetsplats som de fick lämna på kvällen.

För de unga pigorna hägrade giftemål och eget hem som en befrielse. Efter en period som piga var flickorna väl inskolade i det av samhället önskade beteendemönstret för en arbetarhustru.

Historiskt kan man se den hårda klassmotsättningen mellan dessa två förtryckta kvinnogrupper — borgarhustrun och pigan — som ingående i skräväsendets upplösning och övergången till industrialismen. Under skratiden bodde gesällerna hos mästarna, där de fick utbildning. År 1890 strejkade bagargesällerna i Stockholm och krävde rätt till egen bostad som enda möjlighet att begränsa arbetstiden och få bättre lön. Men de var många på samma arbetsplats och när de strejkade och vägrade att baka, så förlorade mästaren sin inkomst.

Pigorna saknade dessa möjligheter till påtryckning, då var också den typen av facklig kamp omöjlig för dem.

FRÅN TJÄNSTEHJON TILL HEMBITRÄDE

Kerstin Moberg publicerar 1978 sin doktorsavhandling under denna titel och med underrubriken: En kvinnlig låglönegrupp i den fackliga kampen 1903-1946. Där behandlas de särskilda pro-

blem som mötte deras sammanslutning. Här kort refererade.

Fackföreningarna blir den nya organisationsformen, som efterträder skråna. Arbetet med att bilda facken sker i nära anslutning till den nya politiska rörelsen, socialdemokratin. Kvinnoföreningar bildas för att sprida det fackliga budskapet till kvinnorna. Männerna var motståndare till eller ointresserade av detta. Kvinnorna hade ju varit uteslutna från skråna i flera hundra år tidigare.

Försök att organisera pigorna gjordes i flera länder, men lyckades bara i de stora städerna. I Sverige överlevde föreningen bara i Stockholm. Husmödrarnas motstånd blev övermäktigt.

Nykterhetsföreningen Verdandi inbjöd år 1903 till en diskussion: "Kan ej något göras för en organisation bland tjänsteflickorna?"

Talare var fru Anna Sterky, en av de ledande i Kvinnornas Fackförbund, som bildats 1902. Hon talade om pigornas usla arbetsförhållanden och kallade dem "hemslavinnor". Tre krav borde ställas på arbetsgivarna: begränsad arbetstid, höjd lön och bättre bostadsförhållan-

den. I USA hade en organisation bildats som lyckats genomföra förbättringar. Mötet beslöt att bilda förening.

Dagen därpå fanns ett referat från mötet i Dagens Nyheter, där talet beskrevs som dumt och löjeväckande. Men en insändarstorm utbröt i DN och andra dagstidningar. Signaturer som "opartisk husmoder", "en s.k. herrskapsfru", "tillgiven tjänarinna" rasade mot föreningsidén och påståendet att pigorna var illa behandlade.

Tidningen "Verdandisten" kommenterar: "Fruarna har tydligen hjärtat i halsgropen och för många av dem skulle det bli svårt att fortsätta sitt tyranniska regemente om tjänsteflickorna i en stark förening tillvaratogo sina intressen."

Stockholms tjänarinneförening, som blev helt fristående, byggde från början på två medlemskategorier, aktiva och passiva. De passiva, som skulle vara enbart stödjande ekonomiskt och organisatoriskt, rådgivande men utan yttrande- och rösträtt på föreningsmöten, var husmödrar. De få som anmäl-

de sig var medlemmar i Allmänna Kvinnoklubben, som bildats år 1892 och var ansluten till Socialdemokratiska partiet.

Det var denna förenings energiska arbete som låg bakom Kvinnornas Fackförening, men nu ansåg man att tjänsteflickornas särställning gjorde att de inte kunde organiseras i industriarbeterskornas fackliga rörelse.

RAMASKRI BLAND HUSMÖDRAR

Som första konkreta åtgärd föreslog föreningen ett skriftligt kontrakt vid anställning, där arbetstiden skulle anges. Kraven var måttliga: minst fyra timmar ledigt på söndagar och en bestämd kväll i veckan efter klockan sju. Senare än klockan åtta, ingen servering. I övrigt borde nattvila alltid gälla efter klockan elva. "Övertid vid bjudningar, hämtning från bjudningar eller väntan vid sen ankomst betalas med 25 öre i timmen efter klockan elva."

Detta förslag utlöste ett ramaskri bland husmödrarna, särskilt talet om övertid. Man anklagade föreningen för att vilja förstöra det goda förhållandet

BILD: ARBETARRÖRELSENS BILDARKIV

mellan dem vilkas intressen stod varandra så nära.” (Moberg, sidan 87)

Sällskapet stod öppet för män och kvinnor som betalade 25 kronor på en gång eller två kronor årligen. Tjänsteflickor en krona årligen. Man rapporterade höga medlemsiffror, många tjänarinnor, som blev medlemmar och använde platsanskaffningsbyrån. Från tjänarinneföreningen invände man att det rörde sig om en ren husmoderförening och att fruarna betalade medlemsavgifter för sina anställda.

Försöket att införa skriftliga kontrakt misslyckades. År 1912 preciserades arbetstidskravet i stadgarna till tio timmar förlagda mellan sju på förmiddagen och sju på eftermiddagen, ledig eftermiddag varje och ledig förmiddag varannan söndag samt en bestämd vardagskväll i veckan.

KRAV PÅ ÅTTATIMMARS DAG

Trots att lag om åttatimmarsdag gällde från 1920 var det detta krav som diskuterades år 1924 med Sveriges husmödrars Riksorganisation, som bildats 1919. Husmödrarna avtog, med motivering att Riksförbundet inte var en arbetsgivareorganisation.

Tjänarinneföreningen hade moderniserat sitt namn till Hembiträdesförening år 1917 och krävde i stadgarna åtta timmarsdag, men då inga fackliga påtryckningsåtgärder var möjliga och inget fackligt stöd kunde utlovas vid arbetslöshet eller tvister med arbetsgivare så förblev anslutningen dålig och förbundet svagt.

Ett hundratal medlemmar i Stockholm utgjorde inget hot för Husmodersförbundet.

Det blev den svåra arbetslösheten för manlig ungdom, som kunde minska om flera arbeterskor blev hembiträden, som år 1932 blev den slutliga anledningen till den utredning om hembiträdenas arbetsförhållanden som tillsattes av den socialdemokratiska regeringen. Stöd och hjälp hade Hembiträdesföreningen tidigare haft av kvinnoförbundet, vars medlem Olivia Nordgren motionerat.

En kampanj, som ungdoms- och kvinnoklubbar drivit med ekonomiskt stöd av LO för att bilda hembiträdesföreningar hade framgång under tiden fram till 1940. Då hade hembiträdesföreningar på olika platser i Sverige ökat till 32, och en centralkommitté bildades.

Men när hembiträdeslagen antogs år 1944 kunde den inte hejda strömmen bort från yrket. De privata hemmens pigor blev så småningom kommunernas — med nya problem och en annan kamp. □

RUTH BOHMAN

HEMBITRÄDENAS PARADMARCH

Text: Viola Sandell

Melodi: Halta Lottas krog

*Vi är unga hembiträden som har bjudit
Er till samkväm
Vi är unga käcka flickor som kan göra
kvällen glad fallera.*

*Det är unga yrkeskvinnor som har viljan
och humöret
här finns inga ledsamheter det kan Ni lita
på fallera.*

*Vi har bildat fackförening vi skall ordna
arbetstiden
höja yrket till det bästa med organisation,
går Ni med på det.*

*Alla Ni som vill gå med oss hjälpa till
med arbetsbördan
Alla hälsa vi Välkomna i hembiträdes-
fackförening.*

mellan matmodern och hennes tjänarinna och uppmanade husmödrarna att inte anställa kvinnor som visade fram en kontraktsblankett eller talade om övertid. De upprörda fruarna planerade motdrag. Fredrika-Bremer-förbundet var intresserat men beslutade att vänta för att inte ”driva föreningen in under socialismens hägn.”

När det inte ville ta initiativet ”tog andra krafter saken i sin hand och i juni 1904 sändes ett meddelande runt till Stockholms husmödrar om att en förening kallad ’Sällskapet för ordnande av hemmens platsförmedlingsbyrå’ startat sin verksamhet. I meddelandet uppgavs att en rörelse sökt bibringa tjänarinnorna åsikten att man kunde ställa stora fordringar utan motsvarande skyldigheter.

”Sådana läror kunna ej annat än skada svaga karaktärer och komma säkerligen om de får spridas att verka neddragande istället för höjande på tjänarinnekåren.” Frihet fick inte lämnas i för hög grad. Husmodern skulle råda och leda tjänarinnan även i hennes privata liv. Men det fanns en möjlighet att hejda deras framfart, som utsådde klasshat

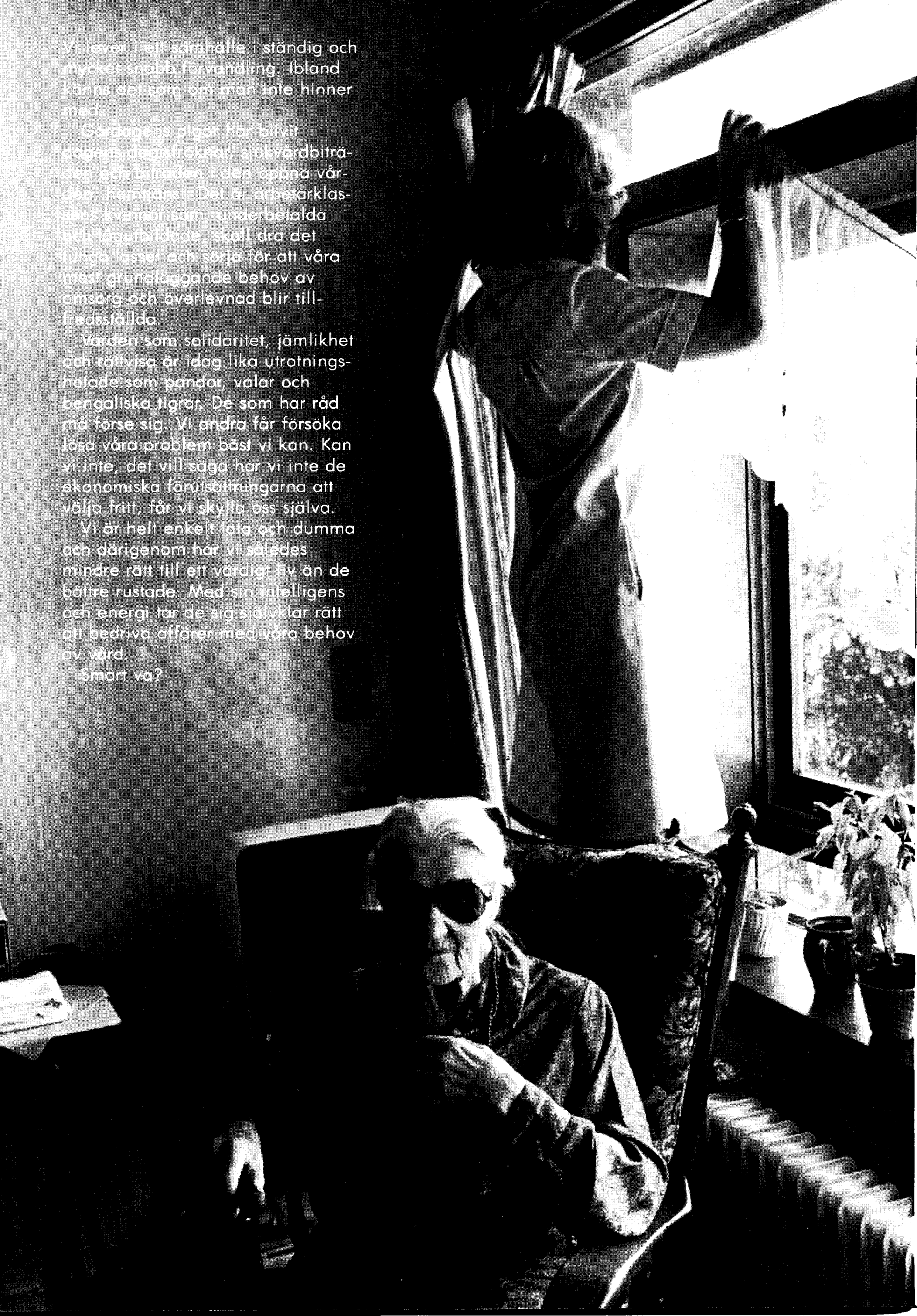
Vi lever i ett samhälle i ständig och mycket snabb förvandling. Ibland känns det som om man inte hinner med.

Gårdagens pigor har blivit dagens dagisfröknar, sjukvårdbiträden och biträden i den öppna vården, hemtränst. Det är arbetarklassens kvinnor som, underbetalda och lågutbildade, skall dra det tunga lässet och sörja för att våra mest grundläggande behov av omsorg och överlevnad blir tillfredsställda.

Värden som solidaritet, jämlikhet och rättvisa är idag lika utrotningshotade som pandor, valar och bengaliska tigrar. De som har råd må förse sig. Vi andra får försöka lösa våra problem bäst vi kan. Kan vi inte, det vill säga har vi inte de ekonomiska förutsättningarna att välja fritt, får vi skylla oss själva.

Vi är helt enkelt lata och dumma och därigenom har vi således mindre rätt till ett värdigt liv än de bättre rustade. Med sin intelligens och energi tar de sig självklar rätt att bedriva affärer med våra behov av vård.

Smart va?

Pighajen

ANFALLER

AV MEKKI KARLSSON

Pigpolen, godmidaaaaag! Lena Larssons röst går upp i falsett mot slutet av meningen och låter likt en uppvarvande jet-motor. En kvarleva från det glada åttio-talets charm-kurser, kantänka.

Lena Larsson är pighaj. En position hon ganska nyligen erhållit på Pigpoolen AB, ett börsnoterat företag i nittio-talets totalprivatiserade Sverige.

Trygg bakom sitt enorma, blanka skrivbord i något exklusivt — mahogny? — träslag gör hon sitt bästa för att få mig att förstå det ideologiska budskapet i pigismen, Pigpoolens affärsidé och, efter vad jag förstår, även de anställdas syn på liv och arbete.

— Du förstår, det är inte längre fult, hon lägger extra tryck på ordet, att tjäna. Jag vet att det inte var många år sedan det hade dålig status, vi kommer väl alla ihåg den kommunala hemtjänsten, eller hur? säger hon, ler nedlåtande, och fortsätter:

— Idag har vi gjort det till något bra och fint för alla dem som jobbar här hos oss. Vi har utbildat vårt folk i pigismens idé, positivt tänkande och tjänstvillighet.

Med pengar från SAF, satsa-på-dig-själv-tänkande och människors behov av vård och omsorg har Pigpoolen idag arbetat sig upp till landets ledande hemtjänstföretag. Det finns inga gränser för den service man erbjuder dem som har råd att betala. Naturligtvis tar man bra betalt.

— Ja, vi har olika sätt att kostnadsberäkna olika moment i servicen. Det förstår du väl själv att är man ung och frisk behöver man inte lika mycket av personlig omvårdnad som om man är gammal, sjuk och dessutom besvärlig, även om de praktiska bestyren är av samma art.

Så ju sjukare, äldre och ju mer krav man ställer på Pigpoolen, desto mer får man betala?

— Ja, just det, säger Lena, som om det vore något självklart, om det inte vore för att det gav så mycket rent ekonomiskt skulle vi aldrig ta oss an alla dessa krävande åldringar. Det är ju bra mycket trevligare att passa upp i ett hem där folk så att säga klarar sig själva.

Men hur går detta ihop med kärnan av tjänstvillighet i pigismens idé?

— Naturligtvis handlar det om att tjäna men inte på vilka villkor som helst. Vi tar oss ju inte an människor som inte har de ekonomiska förutsättningarna för vår service till exempel. Det här är ju inte någon som helst form av väl-

görenhet. Man kan kanske uttrycka det så att pigor till dem som förtjänar det, övriga får väl hanka sig fram med hjälp av, inte vet jag, sina familjer kanske?

Lena Larsson vill verkligen få mig att förstå. När jag ställer mina frågor, svarar hon mig med en ängels tålmod och ett mycket mildt överseende.

På väggarna i hennes rum hänger, förutom exklusiv konst (ser jag möjligen en äkta Pigasso, förlåt, Picasso där bakom krukväxtarrangemanget?) även olika affischer ur Pigpoolens effektiva marknadsföring. Bland andra några från den första värvningskampanjen, när man försökte få tag på villiga tjänsteandar: DET ÄR SLUT PÅ ATT PIGA OCH LIDA! BÄTTRE EN PIGA I HEMMET. . . , och PIGPOOLEN —VI GÖR DET I HEMMET!

Nå, Lena, en pighaj, det låter ju väldigt aggressivt, vad gör en sådan egentligen?

— Ja, skrattar hon, man kan väl säga att min huvuduppgift är att sälja vårt koncept, men också att utveckla vår verksamhet. Just nu håller jag på med att omstrukturera hela organisationen. Vi vill ju gärna att våra anställda skall få möjlighet att förverkliga sig själva och därför håller vi på att lägga upp ett franchising-system. Det innebär att en person så att säga hyr ett område av oss och sedan själv blir ansvarig för att arbeta upp människors behov samt att tillfredsställa desamma inom detta område. Hon får naturligtvis behålla lejonparten av intäkterna själv, vi tar bara ut en viss procent, kanske 25, i franchising-avgift för området.

Ungefär såhär: att har människor inga egna behov så hjälper Pigpoolen till att skapa dem? undrar jag.

— Nja, människor har alltid behov, svarar Lena, men det är inte alltid de själva kan se det klart. Det är det vi kan hjälpa dem med, översynen och i förlängningen givetvis att tillfredsställa dem.

Lena tar själv Pigpoolens tjänster i anspråk. Barn och hem måste ju skötas.

Till sist Lena: Varför är det bara kvinnor som arbetar på Pigpoolen?

— Jamen det är väl alldeles självklart, säger hon samtidigt som hon sparrar upp ögonen i förvåning och ler en smula överseende, kvinnor är ju så väldigt bra på att underordna sig och att, ja, tjäna. Det har vi ju så att säga alltid gjort! □

En saga om askungar

Bakom filmtiteln "Dirty Dancing" döljer sig en mycket se- och tankvärd film.

Handlingen i sig är enkel, det är den på bio mest förekommande konflikten: kärlek med förhinder. Flicka möter pojke och tillsammans måste de övervinna en mängd hinder för sin kärlek. Det är alltså inte huvudsaken vad som händer fram till upplösningen, utan *hur* just den här historien om kärlek med förhinder är gestaltad.

"Dirty Dancing" är berättad ur ett kvinnligt perspektiv. Det är den 17-åriga Babys (Jennifer Grey) utveckling från oskuldsfull flicka till ung kvinna.

* * *

Filmen skildrar något jag vill kalla en kvinnlig invigningsritual. Det är inte ovanligt att ungdomsfilmer problematiserar övergångsritualen, men de brukar i huvudsak beskriva hur pojkar möter vuxenvärlden och framförallt sexualiteten. T ex "Saturday night fever".

I "Dirty Dancing" skildras hur Baby möter sexualiteten i form av en danslärare (Patrick Swayze). Arbetarpojken Johnny, som mer eller mindre av en slump har utbildat sig till danslärare. Varje sommar byter han gatan mot en lyxig semesteranläggning, för att lära överklassen att dansa.

På samma semesteranläggning firar Baby semester med familjen: pappa läkaren, mamma och den äldre systern Lisa som enbart går in för att vara vacker.

Baby är pappas flicka, upp- vuxen i överklassmiljö med sik- tet inställt på college och fredskå- ren. Året är 1963 och hon är väl medveten om sakernas tillstånd i världen.

Dans som metafor för sexua-

litet är ju ingenting ovanligt på film, men i "Dirty Dancing" är det välgjort och beskriver den uppvaknande erotiken och mog- naden som en sensuell danslek.

I samma stund som Baby begär Johnny blir hon aktiv i sina försök att nå honom. Genom att vara nyfiken och handlande befinner hon sig snart i situatio- nen att fungera som stand-in för Johnnys ordinarie danspartner.

Dansläraren börjar motvilligt att träna Baby för dansen. Här- da intensiva träningspass. Där förvandlingen snart står i dagen, den stela flickkroppen mjuknar och rörelserna blir djärvare.

Regn på film betyder alltid starka känslor. Baby protesterar mot att hon inte får lära sig allt hon behöver för att klara av att vara stand-in vid en dansuppvis- ning. I hållande regn beger sig de två ut i naturen för att fortsätta övningarna. Efter regn kommer solsken. Baby konfronteras med nya sidor hos Johnny, bland annat hans okonventionella sätt att träna dans.

* * *

De övar balans (tillit till sin egen förmåga) på en stock över ett djup, hopp (tillit till den andre) på en vacker sommaräng och i vatten, föränderlighetens element. Allt i en lekfull och lust- fylld stämning.

Övning ger färdighet så när Baby ber Johnny "Dansa med mig!" har hon tagit farväl av barndomen och kliver trygg och säker in i vuxenvärlden. Hon kan hålla balansen och det finns någon som är beredd att fånga henne om hon faller.

Efter mötet med den sexuella mannen återstår konfrontatio- nen med yttrevärlden och då främst med pappa, den gode

film

Dirty Dancing

Regi: Emile Ardolino

Manus: Eleanor Bergstein

mannen, ska han acceptera Babys vuxenhet och val av man?

Det finns ytterligare ett pro- blem, klasskillnaden, som i fil- men görs tydlig och aldrig slätas över. Här blir filmsagan omvänd. Baby använder och utnyttjar sina klassprivilegier. Den oantastliga respekten av att vara överklass, vetskapen om att ha makt att ändra på saker som är fel. För en blivande fredskå- rist är det givet att ställa upp, att lära arbetarpojken att det går att vidga gränserna bort från gatan. Babys moral fungerar som för- lösare för Johnny, han vågar hävda sig och sina intressen. Bli den man han vill vara i vuxen- världen.

Askungesagan är med andra ord ömsesidig, vilket gör film- sagan intressant i skildringen av relationerna.

Det är också befriande att den "dåliga" flickan inte är dålig och att det uppstår kvinnlig vänskap och förtroende. Istället för som är vanligt i den här genren, kon- kurrens av värsta klichémässiga sort. Helt befriad från klichéer

är nu inte filmen, men å andra sidan vilken film är det?

Hur många gånger har inte arbetarklassen fått representera den "djuriska" sexualiteten, det ordlösa i förhållande till över- klassens verbala övertag, repre- senterande makt.

Nu är det i och för sig ingen negativ sexualitet Johnny repre- senterar i "Dirty Dancing" och han är inte enbart skildrad som den sexuella mannen. Han är också den gode mannen i relation till sin ordinarie danspartner.

* * *

Filmen diskuterar på det ver- bala planet moral och dubbelmo- ral. Om civillkurage, att stå för den man är och att stå upp för det man tror på. Johnny är ock- så en god företrädare för en arbetarklassmoral som säger att man tar hand om de sina inom klassen.

"Dirty Dancing", som är en amerikansk produktion, har också starka klassförsonande drag som vetter åt det idylliska

RECENSIONER

hållet. Men "Dirty Dancing" är ingen "realistisk" film. Den är besläktad med önskedrömmen, fantasin och sagan. Filmens form förstärker känslan av detta.

Den inledande sekvensen i svart/vit med dansande par före-

nade i en sinnlig erotisk dans. I slow-motion med en viss eftersläpning och frysning av bilden och över detta rullar den spretigt, romantiskt rosa texten. Det avbryts abrupt med Babys berättarröst: "Det var den sommaren." och filmen är i

färg. Vi har tagit klivet in i sagans underbara landskap.

Med "Dirty Dancing" långfilmsdebuterar Emile Ardolino efter att bland annat ha gjort en amerikansk tv-serie om dans. Manusförfattare till filmen är Eleanor Bergstein, vilket jag tror

spelar en stor roll för filmens utformning och perspektiv. Samarbetet har blivit en utmärkt film om dans, men framförallt om ung kärlek!

Se den och njut!

GUN HEDBOM

Chockerar och värmer

Pockettidningen R gör i nummer 3/1987 en djupdykning i problem som arbetarklassens kvinnor i Sverige möter just nu. Det gäller både de gamla och vårdbehövande och de unga i kampen för bröd och meningsfullt arbete.

Pensionären Elly Jannes, välkänd som journalist många år för tidningen Vi, kommenterar den av riksdagen tillsatta äldreberedningens betänkande "Äldreomsorg i utveckling". Hon konstaterar att den växande gruppen äldre som inte kan klara sig själva nu ska vårdas i sina hem — inte på institutioner.

Detta motiveras med valfriheten, den enskildes integritet och självbestämmande. Beredningen föreslår att 12.000 långvårdsplatser ska bort, även en stor del av ålderdomshemmen ska försvinna. Redan nu styrs utvecklingen i den riktningen genom statsbidragens utformning.

Kommunerna får inte statsbidrag för anställda på ålderdomshem utan bara för dem som anställs i hemtjänsten. Därför stängs ålderdomshemmen i rask takt.

* * *

Sjukvårdsförvaltningen i Stockholms län rapporterar beläet att hemsjukvården har utvecklats snabbare än beräknat. Redan i år ska nattpatruller vara igång i hela länet. Hjälpn ska gå till långvarigt sjuka, de akutsjuka och patienter som skrivits ut tidigt från akutsjukvården. Genom att 7.000 fler patienter kan vårdas hemma kan länets långvårdsplatser bantas till 8.000.

Elly Jannes beskriver målan-

de vad detta innebär för de ensamma gamla:

"Det är statistiskt troligt att jag som får hemvård är åttiofem år, änka, barnlös eller med barn långt borta i världen och att gamla vänner och bekanta har dött undan eller ligger ensamma i sina hem och njuter av sin integritet.

Där ligger man alltså och dásar på en lugnande tablett. En till tre gånger om dagen kommer vårdbiträden från den kommunala hemtjänsten och lyfter upp en, bäddar, hjälper en till toaletten, ifall det inte redan är för sent, då byter de blöja, kokar gröt, breder smörgåsar till lunch, som de ställer på nattduksbordet. Ifall de har läst på reglementet säger de kanske något om fotografierna på byrån. Men de hinner kanske inte de där vänliga orden, för i en annan hyreslägenhet ligger nästa sjuka pensionär och är orolig, för hennes vårdbiträde är sjuk i dag.

Är jag riktigt dålig kan jag få larm — men än så länge är det ont om dem och det finns inte alltid personal som har tid att svara på larmet. Distriktssköterskan kommer någon gång och på natten kommer nattpatrullen, nya människor nästan varje natt, ibland pojkar som inte kan svenska.

Jag hoppar till när nyckeln sätts i låset, för jag kan aldrig riktigt vänja mig vid att främmande människor kan ta sig in till mig med min nyckel, men det är ju nödvändigt när jag inte kan komma ur sängen och öppna.

Alla de där ansiktena flyter ihop för mig och jag hör inte alltid vad de där människorna säger till mig, särskilt inte när de bryter på främmande språk. När de har gått, ligger jag och funderar

på om nipperskrinet på byrån står kvar. Man hör ju så mycket om människor som kommer in till gamla människor nuförtiden och hittar på alla möjliga svepskal. . . Att många gamla och orkeslösa har det just så där, det kan många vårdbiträden intyga."

I reportage från vårdbiträdens

Pockettidningen R
Nr 3 1987

vardag ser vi den andra sidan. De gamla blir allt äldre och allt fler. Hemtjänsten blir långvård utan utrustning förslamade människor i bäddsoffor ska lyftas, bäras, tvättas utan de hjälpmedel som sjukhusen tillhandahåller.

Ryggar, axlar och knän blir utslitna, hemvårdarna orkar inte full tid och är ändå värkbrutna långt före pensionsåldern. Det är rovdraft på pigorna som i gamla tider.

Hemtjänsten beräknas behöva 10.000 vårdbiträden om året fram till sekelskiftet. Nu är

många på väg ut från arbetet på grund av sjukdom eller ålder och ungdomen vill inte överta jobbet.

"Det är inte att undra på eftersom vårdbiträdenas arbete har blivit tyngre och mera pressat för varje år. Nu har de inte bara de gamla att ta hand om utan också alkoholister — att gå till dem drar sig de flesta för — patienter från mentalsjukhusen som slås igen och därutöver de mycket vårdkrävande sjuka i hemmen."

Inga vackra ord om valfrihet kan dölja att motiveringen för hemsjukvårdens utbyggnad i grunden är ekonomisk. Platser på institution är för dyra:

"Redan nu kostar åldringsvården skattebetalarna 52,5 miljarder kronor om året. Med alla nya åttioåringar som kommer myllrande kring skelskiftet blir vården 13,5 miljarder dyrare, om man inte gör något åt slöseriet med långvårdsplatserna. Skär ned långvårdsplatserna och låt folk ligga hemma och mer eller mindre vanvårdas, så kommer skattebetalarna kanske undan med 3,5 miljarder!"

Det är en omskakande och chockerande inblick i "folkhemmet" som vi får i detta tidningsnummer och samtidigt några fina porträtt av varmhjärtade, ansvarskännande hemvårdarinor. Deras maning att de som utför arbetet också måste få mer att bestämma borde alla kvinnoorganisationer göra sitt yttersta för att understödja. Men inte på det gamla sättet som moderaterna i en partimotion föreslår: Valfrihet genom att äldre som vill bo kvar hemma själva får välja och anställa hemvårdsbiträde!

RUTH BOHMAN

COLO

DET HÄR ÄR SISTA
GÅNGEN JAG SER DIN
HÅRIGA RYGG! NU ÄR
DET SLUT!

-ÄNTLIGEN ENSAM-
///

OM VALET STÅR MELLAN DIG
OCH HUNDARNA VÄLJER JAG
UTAN TVEKAN HUNDARNA!

DIIT KALLA
STYCKE!

DU FÅR EN VECKA PÅ DIG ATT
FLYTTA! NU STICKER JAG!

SJU ÅR MED EN IDIOT...
ÄNTLIGEN ENSAM!

HOTEL SUD BAHIA

SVENSKA KVINNORS VÄNSTERFÖRBUND

Våra hjältinnor

I mitt föräldrahem hänger ett fotografi av en vacker kvinna med stolt hållning och högt uppsatt hår. Det är farfars syster, född omkring 1850, som utbildade sig till telegrafist och senare blev stins i en liten norsk stad. Det sägs att hon var mycket intelligent — för att vara kvinna. . . Hon gifte sig aldrig.

Jag beundrar dessa tappra kvinnor som mot alla odds insisterade på att leva ett självständigt liv, utbilda sig och kämpa för sina ideal. Det kunde vara kvinnlig rösträtt, slaveriets avskaffande eller fredsfrågan. Intelligent, med en till synes okuvlig framåtanda och aldrig sinande energi kastade de sig ut i yrkesliv och samhällsdebatt, trots att de stämplades som okvinnliga och ofta förlöjlighades.

Vi kan tänka på dessa kvinnor som var med när SKV bildades: de föddes på 1870–80-talet, blev läkare, advokater, lärarinnor eller journalister. Många kom att spela en viktig roll i samhällsutvecklingen, speciellt vad gäller kvinnors och barns situation. Hur orkade de?

Ja, den viktiga orsaken var naturligtvis att de tillhörde ett samhällsskikt där ekonomin inte utgjorde något hinder. Deras fäder hade råd att bekosta döttrarnas utbildning. Dessutom hade de hela sitt liv markservicen ordnad. De hade pigor som lagade deras frukost, bäddade deras sängar och tömde deras nattkärl. Pigorna tvättade deras underkläder och "stoppdukar", strök blusliven med alla de små fina vecken, putsade knäppkängorna och satt uppe och väntade med kvällsmaten när Ada eller Elin kom sent hem från ett rösträttsmöte.

Dessa flickor var de verkliga hjältinnorna. De gjorde det möjligt för borgerskapets döttrar att emancipera sig.

Idag har pigornas barnbarn fått det bra. De bor i varma hus med elektricitet och wc, dammsugare och tvättmaskin. De yrkesarbetar som regel, och kan själv bestämma över sina liv som ingen tidigare kvinnogeneration. Det gäller både ekonomiskt och sexuellt.

Men pigans dotterdotter arbetar oftast inom den offentliga sektorn. Det betyder att hennes yrkesarbete har flyttats från det enskilda borgerliga hemmet till samhällets institutioner. Visserligen med reglerade arbetstider, men fortfarande med låga löner. Det ger ofta tillfredsställelse att arbeta inom omsorgen, där man vet att man behövs och ständigt har mänskliga kontakter — men många kvinnor sliter fortfarande ut sig, eftersom samhället vägrar att satsa fullt ut på typiska kvinnoyrken.

Det är också ett och annat som tyder på att själva hembiträdejobbet är på väg tillbaka igen. Det händer allt oftare att kvinnor i välbetalda yrken annonserar efter hemhjälp. Och visst vore det väl skönt att köpa sig fri från disk och dammtussar och den där jättehögen med ostrukna skjortor?

Men det är inte den vägen vi ska gå för att uppnå jämlikhet!

Aase Bang

En rättelse: i förra numret skrev ledaren att det idag finns minst 200 flyktingar gömda i svenska familjer. Det är fel.

Det rätta antalet ska vara 600 flyktingar. Och det är ju skillnad.

Sök stipendier

Stipender i Augusta Tonnings vilohemsfond är till ansökan lediga.

Syftet med Augusta Tonnings vilohemsfond är att genom stipendier "främja socialt intresserade verksamma kvinnors rekreation och/eller utdela studie- och resestipendier till sådana kvinnor".

Stipender kan sökas av enskilda eller grupper av kvinnor. Medlemskap i Svenska Kvinnors Vänsterförbund är en förutsättning för att erhålla stipendier. Fondstyrelsen kan i undantagsfall frångå denna princip om ansökan avser ett ändamål som ligger nära SKV:s stadgar och därför verkar synnerligen angeläget att stödja.

Minst fem och högst tio stipendier delas ut.

Ansökan skall vara fondstyrelsen till handa senast den 15:e mars 1988 och skall innehålla en utförlig redogörelse för ändamålet med det sökta stipendiet. Varje stipendiat skall senast ett år efter erhållet stipendium avge skriftlig rapport till fondstyrelsen.

Ansökan om stipendium kan skickas till:

Fondstyrelsen, Augusta Tonnings Vilohemsfond Svenska Kvinnors Vänsterförbund

**Barnängsgatan 23
116 41 Stockholm**

Kvinnor skall äga morgondagen!

Välkommen till Nordiskt Forum: Oslo 30 juli — 7 augusti.

Nordiskt Forum blir en uppföljning av kvinnokonferenserna i Mexico City, Köpenhamn, Nairobi och Moskva. Där blir work shops, seminarier, föredrag, utställningar, teater, sång och musik, film och video... Man väntar många tusen kvinnor till Oslo denna vecka.

Det kommer att handla om kvinnor och arbetsliv, genforsknings, datateknik, boendemiljö, biståndspolitik, ensamstående kvinnor, familjepolitik, kvinnliga författare, kvinnor och forskning, kvinnor och fred, kvinnor och makt, kvinnor och humor, kvinnor och hälsa osv.

SKV planerar tillsammans med våra nordiska systerorganisationer en programserie i Freds-

tältet. Arbetsnamnet är Krig och fred. Vi samarbetar också om en work shop om KDV och vad som har hänt efter Nairobi och Moskva.

Om vi blir tillräckligt många SKV-are, kommer vi att arrangera gemensamma resor från Malmö, Göteborg och Stockholm.

Är du intresserad av att följa med, ber vi dig anmäla detta till våra expeditioner i Stockholm (08-40 92 05) eller Göteborg (021-14 40 28) senast den 15 maj.

Stoppa videovåldet!

Centerns kvinnoförbund tog initiativet till ett möte den 10 december 1987, då följande uttalande antogs.

Den nuvarande lagstiftningen med syfte att begränsa videovåldet är helt verkningslös. Fortfarande sprids och hyrs mängder av videogram med extrema våldsinslag. Ofta förknippade med våldspornografi.

Filmerna speglar en förnedrande människosyn, där den starke, med vapen, automatiskt har rätt. Bristen på humana värden och respekt för livets värdighet är total.

Samtidigt ökar våldstendenserna i samhället. Våldsbrotten ökar ständigt i antal. Misshandeln tar allt grövre former. Allt fler beväpnar sig med vapen eller tillhyggen av olika slag. Inte minst sker detta bland ungdomar.

I skolan har våldet fått rätta. Respekten för kunskap och

ålder tunnas ut i ett hårdnande klimat, där både elever och lärare far illa.

Även om sambandet mellan det ökade utbudet av våldsskildringar i massmedia och film-video är omtvistat, så är det självklart att sadism och förnedrande våldsskildringar inte kan accepteras som underhållning i ett samhälle som hyllar humanistiska ideal. Det faktum att miljarder satsas varje år på reklam i film, video och TV i syfte att påverka konsumenter, belägger åsikten att vi påverkas av rörliga bilder.

Det är nödvändigt att samhället genom en effektiv lagstiftning, kan hjälpa och stödja alla föräldrar som till sist har det yttersta ansvaret för sina barn.

Det är hög tid att regeringen samlar sig till en proposition om förhandsgranskning av videogram. Opinionsen för en sådan

lagstiftning är redan stark och växer ständigt.

Vi menar att det är barnens rätt att slippa utsättas för det grova våldet som underhållning. Yttrandefriheten är en oerhört viktig del av våra grundläggande fri- och rättigheter. Inskränkningar som görs måste därför övervägas noga och ha ett brett stöd hos folket.

Om den politiska viljan finns, så kan en proposition om förhandsgranskning av videogram läggas så tidigt i vår att riksdagen hinner behandla lagförslaget innan sessionens slut. Ett andra beslut kan tas i början av nästa riksdagsår, efter valet. Därmed skulle den nya lagen kunna träda i kraft första juli 1989.

Den starka opinion, som vi är en del av, förväntar sig att samhällets lagstiftande organ går från ord till handling. Vi kräver detta för våra barns skull. Vi kräver att regeringen inför för-

handsgranskning av videogram.

Något måste göras NU!

Detta uttalande har antagits den 10/12 1987 av representanter för följande organisationer:

Förbundet hem och skola
Husmodersförbundet hem och samhälle
Svenska kyrkan, Stockholms stift
Barnens rätt i samhället (BRIS)
Barnmiljörådet
Centerns kvinnoförbund
Kvinnopolitiska utskottet i VPK
KDS:s kvinnoförbund
Socialdemokratiska kvinnoförbundet
Folkpartiets kvinnoförbund
Moderata kvinnoförbundet
Svenska kvinnors vänsterförbund
Svenska missionsförbundets ungdom
Unga Örnar

Rädda Barnens barnombudsman var också representerad, dock utan att aktivt ta ställning för uttalandet. Dessutom har följande organisationer visat positivt intresse för uttalandet, men hade inte möjlighet att närvara för att anta det:

Svenska Baptistsamfundets ungdom
Metodistkyrkans ungdom
Vi Unga
Ekumeniska nämnden

Det händer i SKV

Kvinnorna och den offentliga sektorn

Den offentliga sektorn angår var och en av oss. De flesta av oss arbetar där — och alla utnyttjar vi dess tjänster.

SKV-avdelningarna i Södra Sverige inbjuder till en intressant veckohelg om detta 6—8 maj 1988 i Lund.

Anmälningar och information: Anna Landberg, Bildsgatan 1, 211 57 MALMÖ. Tel. 040-97 85 90.

Till Ungern med SKV

Kära SKV-are.

Nu äntligen!

Nu börjar det hända något

med vår Ungernresa. Det blir en kombinerad studie- och semesterresa.

Vi far från Göteborg 12 maj, det är Kristi Himmelsfärdsdagen, med nattfärja till DDR. Där planerar vi tillsammans med vår systerorganisation frukost, middag och en övernattnings. Nästa dag genom Tjeckoslovakien. Där träffar vi våra systrar, äter middag tillsammans, och far vidare till Ungern.

Här övernattar vi i sex nätter. Träffar våra ungerska systrar som planerar en härlig vecka för oss. Vi kommer att få se Budapest med omgivningar, och mycket trevligt och nyttigt, det är vi

säkra på. Kanske får vi besöka arbetsplatser och dylikt. På hemvägen över Österrike och så DDR igen.

Kostnaden blir preliminärt runt 3000:— (kan kanske pressas). För detta får Du: resa i bekväm buss, halvpension (frukost—middag), logi och diverse utflykter.

Senast första mars vill vi ha Din anmälan tillsammans med 500:— i anmälningsavgift.

Detta insätts på P-G 42618-9, SKV-Göteborg.

Du kan vara säker på att det blir en trevlig resa, så skynda Dej med anmälan.

Välkommen.

Zaida Hagman. Tel. 031-54 19 94.

Fredspengar!

För tredje året i rad har SKV fått bidrag från fredslotteriet för att genomföra ett internationellt seminarium. Årets tema blir *Kvinnorna runt fredens hav*. Seminariet kommer att äga rum i slutet av september, kanske på Gotland.

Vi kommer att bjuda in kvinnor från alla länder runt Östersjön. Dessutom är naturligtvis våra egna medlemmar hjärtligt välkomna!

Mer information i kommande nummer av Vi människor och i SKVs internbuletin.

Svenska Kvinnors Vänsterförbund

Barnängsg. 23, 116 41 Stockholm
Postgiro 50 50 95-0 Insamlingskonto 5 13 23-4
Tel: 08/40 92 05

SKV är partipolitiskt obundet och verkar för ett demokratiskt samhälle med en ekonomi som inte bygger på profit utan på människors behov, ett samhälle fritt från alla former av förtryck. Förbundets målsättning är att verka för jämlikhet mellan kvinnor

och män och för kvinnornas deltagande på alla områden av det ekonomiska, sociala och politiska livet, samt att verka för ett socialt och ekonomiskt rättvist samhälle där alla har ett meningsfullt arbete.

- Att verka för ett samhälle där alla barn och ungdomar kan känna trygghet och har lika värde, och där de tillförsäkras fysisk och psykisk hälsa och ges samma utbildningsmöjligheter.
- Att verka för fred, allt framtidsarbets grundval – mot krig och imperialism, krigens främsta orsak. Förbundet vill verka för allmän och total nedrustning.
- Att verka för skydd av vår egen och framtida generationers miljö, för ett resursbevarande samhälle som tar hänsyn till människors verkliga behov och sambanden i naturen.
- Att verka för solidaritet mellan folken, för folkens nationella oberoende, för de förtrycktas befrielsekamp, för en värld fri från varje form av ekonomiskt, politiskt, socialt och kulturellt förtryck, mot fascism och rasism. Att bekämpa all kommersiell exploatering av såväl vuxna som barn.

* * * * *

SKV har i korthet följande historia. 1914 bildades Föreningen Frisinnade Kvinnor under parollen: Mot krigspsykos, för demokrati och kvinnors likställighet. År 1931 utvidgades förbundet så att ett samarbete blev möjligt mellan alla kvinnor som önskade en samhällsutveckling i vänsterriktning. Då fick förbundet sitt nuvarande namn.

År 1946 anslöts Svenska Kvinnors Vänsterförbund till Kvinnor-

nas Demokratiska Världsförbund, KDV, (Women's International Democratic Federation, WIDF).

KDV har 138 anslutna organisationer i 124 länder med flera hundra miljoner medlemmar. KDV har tillerkänts konsultativ status hos FN:s ekonomiska och sociala råd samt hos UNESCO. Denna status innebär att yttra sig vid sammanträden och att framlägga egna förslag muntligen eller skriftligen.

SKV-avdelningar

Arvika
Brita Tener
Högsvägen 4
671 00 Arvika

Ambjörby
Ellen Eriksson
Box 414
680 52 Ambjörby
Tel. 0563/802 32

Deje-Förshaga
Monica Ranung
Geijersgatan 26 D
667 00 Förshaga
Tel. 054/72523

Finspång
Anna-Lisa Göransson
Grytölsvägen 24
612 00 Finspång

Göteborgsdistriktet
Zaida Hagman
Regnvädersgatan 4
417 32 Göteborg
Tel. 031/54 19 94

Bjurslätt
Harriet Engman
Långströmsg. 50 A
417 25 Göteborg
Tel. 031/536696

Centrala avd i Göteborg
Evy Andrén
Barytongatan 4
421 38 Göteborg
Tel. 031/47 40 02

Mölndal
Gunhild Johansson
Storgatan 26
431 31 Mölndal
031/277104

Gävle
Inger Johansson
Hamiltongatan 32
802 20 Gävle

Huskvarna
Ingrid Nilsson
Hagstengatan 5 A
561 34 Huskvarna
Tel. 036/137455

Karlshamn
Sonia Karlsson
Pl 1049
290 72 Asarum
Tel. 0454/291 60

Karlstad
Siv Dahlgren
Mellqvistvägen 1
663 00 Skoghäll
Tel. 054/239 15

Katrineholm
Gunnel Rudin
PL 8454 Byle
643 00 Vingåker

Kramfors
Marie Sölvebring
Svanö 1764
870 40 Lunde

Linköping
Sonja Wahlstein
Havregat. 9B
582 53 Linköping
Tel. 013/13 08 48

Ljungby
Elsmarie Edström
Olofsgatan 26 B
341 00 Ljungby

Luleå
Agnes Wennberg
Vinkelgränd 1
951 41 Luleå
Tel. 0920/195 34

Lund
Astrida Svensson
SKV-Lund
Box 1208
221 05 Lund
Tel. 046/14 94 04

Malmö
Anna Landberg
Bildesgatan 1
211 57 Malmö
Tel. 040/23 40 76

Örebro
Marie Wikner
Åsbyvägen 7
703 75 Örebro

Olofström
Carina Gillberg
Snöbärsvägen 12
293 00 Olofström
Tel. 0454/400 77

Piteå-Munksund
Siri Aldrin
Strandvägen 5
941 00 Piteå
Tel. 0911/372 76

Södertälje
Ulla Ringström
Högåsvägen 39
151 31 Södertälje
Tel. 0755/64962

Skellefteå
Barbro Wiklund
Fäbrogatan 5
931 56 Skellefteå
Tel. 0910/885 47

Skövde
Karin Sandelin
Mariestadsvägen 75
541 00 Skövde

Stockholms södra förorter
Eva Danielsson
Mariestadsvägen 8
121 50 Johanneshov
tel. 08/49 57 00

Stockholms innerstad och norra förorter
Gerd Thambert
Åsögatan 170:1
116 32 Stockholm
Tel. 08/41 46 51

Spånga
Kerstin Juneberg
Cervins väg 17B pl 5.
163 58 Spånga
Tel. 08/760 11 72

Uppsala
Gunilla Öhman
Flogstaväg. 154
752 63 Uppsala
Tel. 018/46 06 84

Förbundsordföranden:
Aase Bang
Herrgårdsgatan 12
652 24 Karlstad
Tel. 054/189961

Evy Andrén
Barytongatan 4
421 38 Göteborg
Tel. 031/474002

Erni Friholt
Stocken 2127
440 80 Ellös
Tel. 0304/51215

Förbundsexpeditionen i Stockholm har jour tisdagar och torsdagar kl. 13.00–15.00

SKV Göteborg har hand om medlemskontakter och ekonomi. SKV:s lokal i Viktoriasolan är öppen tisdagar kl. 1100-1400 och torsdagar kl. 1600-1800 Linnégatan 21, 413 04 Göteborg, Tel. 031/144028

Ge Vi Mänskor till
någon Du tycker om!
